

*Lapsuudessa koetun
seksuaalisen hyväksikäytön
pitkäaikaiset vaikutukset*

- miehet uhreina ja avuntarvitsijoina -

*”Se ei ole heikkoutta,
että on kokenut, mitä on kokenut,
vaan sä oot ollut vahva,
kun sä oot selvinnyt sieltä.”*

(mies 67 v.)

Päättötyö
Poliisiammattikorkeakoulu
Kurssi P159
Syksy 2014
Ohjaaja: Jaakko Kauppila
Tekijä: Salla-Mari Rantanen

Sisältö

1	Johdanto	4
2	Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	6
3	Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	8
4	Syyteoikeuden vanhentuminen	10
5	Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvät lainsäädäntöuudistukset ja kansainväliset sopimukset	10
6	Lapsuudessa koetun seksuaalisen hyväksikäytön pitkäaikaiset vaikutukset.....	11
6.1	Pitkäaikaisten vaikutusten jaottelu	13
6.1.1	Emotionaaliset vaikutukset	14
6.1.1.1	Syällisyys ja häpeä.....	15
6.1.1.2	Huono omanarvontunne.....	16
6.1.1.3	Viha.....	17
6.1.1.4	Suru.....	18
6.1.1.5	Pelko.....	18
6.1.2	Vaikutukset ihmissuhteisiin	19
6.1.2.1	Eristäytyminen ja liiallinen sitoutuminen.....	19
6.1.2.2	Suhteet samaan sekä vastakkaiseen sukupuoleen.....	20
6.1.2.3	Suhteet omiin vanhempiin ja muuhun perheeseen.....	21
6.1.2.4	Vanhemmuus.....	22
6.1.2.5	Uhriutuminen.....	24
6.1.2.6	Läheisyyden pelko.....	24
6.1.2.7	Rajojen asettaminen.....	25
6.1.3	Vaikutukset käytökseen	26
6.1.3.1	Itsetuhoisuus.....	27
6.1.3.2	Syömishäiriöt ja kehon kontrollointi.....	28
6.1.3.3	Riippuvuudet.....	29
6.1.4	Vaikutukset havainnointiin ja kognitioihin.....	30
6.1.4.1	Kognitiiviset häiriöt.....	30
6.1.4.2	Kieltäminen.....	31

		3
6.1.4.3	Dissosiaatiot ja monitasoinen persoonallisuus.....	32
6.1.4.4	Pakkomielleet ja hallusinaatiot.....	32
6.1.5	Fyysiset vaikutukset.....	33
6.1.5.1	Kivut.....	33
6.1.5.2	Univaikeudet.....	34
6.1.5.3	Yhteys omana kehoon ja tunteisiin.....	35
6.1.5.4	Yli- ja alivireys.....	35
6.1.6	Vaikutukset seksuaalisuuteen	35
6.1.6.1	Sopeutumattomuus ja tyytymättömyys.....	36
6.1.6.2	Pelko seksiä kohtaan.....	37
6.1.6.3	Kontrollointi ja mielihyvänpelko.....	37
6.1.6.4	Heikentynyt kiihottuminen.....	37
6.1.6.5	Orgasmi.....	38
6.1.6.6	Vaginismi.....	38
6.1.6.7	Riippuvuus seksistä.....	39
6.1.6.8	Itsensä elättäminen seksillä.....	40
6.1.6.9	Seksuaalinen suuntautuminen.....	40
6.1.6.10	Suhde omaan seksuaalisuuteen ja parinvalinta.....	41
7	Miehet lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön uhreina	42
7.1	Miehisyyteen liittyvät myytit	42
7.2	Myyttien murtaminen.....	44
8	Media	45
9	Lopputarkastelua.....	47
	Lähteet	50

1 Johdanto

Miettiessäni päättötyölleni aihetta oli minulle alusta asti selvää, että haluan tehdä työni jostakin lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvästä teemasta. Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat mielestäni törkeimpiä rikoksia, joihin tekijä voi syyllistyä. Samalla ne ovat kuitenkin poliisin näkökulmasta katsottuna hyvin monimuotoisia ja haasteellisia rikoksia tutkittaviksi, ja tästä syystä mielenkiintoni onkin kohdistunut niihin. Tarkastellessani aikaisempia päättöteitä havaitsin, että aiemmin kukaan opiskelija ei ole käsitellyt lapsuudessa koetun seksuaalisen hyväksikäytön pitkäaikaisia vaikutuksia. Usein lapsuudessa koettu seksuaalinen hyväksikäyttö ei paljastu heti tapahtumien jälkeen, vaan uhrin sulkevat kokemuksensa syvälle sisimpäänsä ja pitävät sitä piilossa kaikilla mahdollisilla tavoilla pitkiäkin aikoja. Jossain vaiheessa elämää saattaa kuitenkin tulla vastaan tilanteita, jotka repivät auki nämä lapsuuden aikaisten kokemusten jättämät arvet ja piilotetut tunteet. Tällöin muistot nousevat taas tietoisuuden tasolle. Tässä vaiheessa usein jo aikuiset uhrin tarvitsevat apua kokemustensa synnyttämien traumojen käsittelylle.

Poliisin näkökulmasta katsottuna lasten seksuaalisissa hyväksikäyttötapauksissa on mielestäni erityisen tärkeää osata ottaa huomioon ja ymmärtää myös uhrille rikoksen myötä aiheutuvia fyysisiä ja psyykkisiä seurauksia. Nämä seuraukset saattavat näkyä jo heti tapahtuman jälkeen, mutta monesti niiden olemassaolon taustat selviävät vasta uhrin tullessa aikuisikään. Tällöin hyväksikäytöstä aiheutuneet vaikutukset voivat nousta pintaan entistäkin voimakkaampina. Läheskään kaikki lasten seksuaaliset hyväksikäyttötapaukset eivät päädy poliisin tietoon, mutta niissä tapauksissa, joissa uhri uskaltaa viedä tapahtuneen rikoksen poliisille, on poliisin tärkeää ottaa huomioon se selviytymisprosessi, jota uhri on joko käynyt tai käy parhaillaan läpi. Haluankin työlläni saattaa myös lasten seksuaalisia hyväksikäyttötapauksia tutkivien poliisien tietoisuuteen ne seikat, jotka saattavat vaikuttaa uhrin käyttäytymiseen jo ennen kuin hän itse on tiedostanut hyväksikäyttökokemuksensa. Yhtä lailla näiden vaikutusten ymmärtämisellä voi olla merkitystä tapauksen tutkinnassa. Hyväksikäyttötapauksen selvittäminen on haastavaa niin uhrin kuin poliisinkin kannalta, ja tästä syystä on erityisen tärkeää, että osapuolten välille saadaan luotua luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Täten poliisinkin olisi hyvä osata ottaa huomioon uhrin selviytymisprosessi ja tiedostaa seikat, joita uhrin käyttäytymisessä saattaa ilmetä.

Halusin pitkäaikaisten vaikutusten lisäksi löytää työlleni jonkun vieläkin tarkemman näkökulman, jota ei aiemmin olisi juurikaan käsitelty. Näin päädyinkin käsittelemään lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä miesten näkökulmasta. Tarkastellessani ja tutustuessani keräämääni aineistoon havaitsin, että usein lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhuttaessa nostetaan esille vain naisten kokemukset miesten kokemusten jäädessä varjoon. Vaikka seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneista suurin osa on naisia, ei poikien ja sitä kautta miesten kokemuksia saa unohtaa. Yhteiskunnassamme on esimerkiksi median kautta totuttu näkemään ja kuulemaan naisiin kohdistuvista seksuaalirikoksista, jolloin käsitys miehiin kohdistuneista

tapauksista saattaa olla vääristynyt. Halusin työlläni nostaa esille myös miesten lapsena kokemat seksuaaliset hyväksikäyttötapaukset ja näiden kokemusten jättämät pitkäaikaiset jäljet sekä tätä kautta myös pyrkiä rohkaisemaan miehiä hakemaan apua aikuisuudessa esille nousseisiin tunteisiinsa. Tarkkoja tilastoja miesten lapsuudessa kokemista seksuaalisista hyväksikäyttötapauksista ei juuri ole, sillä pojat ja miehet eivät useinkaan tuo esille kokemuksiaan saatikka kerro niistä poliisille. Mielestäni ei kuitenkaan ole turhaa ajaa myös heidän asiaansa.

En lähtenyt käsittelemään aihettani minkään laajan kyselytutkimuksen kautta, vaan pyrin enemmänkin luomaan yksityiskohtaisen, mutta samalla mahdollisimman kattavan kuvan ilmiöstä haastattelujen avulla. Kirjallisuudesta löytyi tuloksia tutkimuksista, jotka ovat hyvin pitkälti keskittyneet naisilla lapsuudessa koetun seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena ilmeneviin pitkäaikaisiin vaikutuksiin. Miehillä ilmenevistä vaikutuksista ei juuri tutkimustietoa vielä ole. Näin ollen lähdin työssäni liikkeelle naisilla ilmenevistä pitkäaikaisista vaikutuksista ja haastattelujen avulla pyrin selvittämään, ilmeneekö samoja vaikutuksia myös miehillä. Tämän lisäksi pyrin ottamaan selvää siitä, miksi miesten on niin vaikea asettua kokemustensa jälkeen uhrin asemaan ja myöntää kohdanneensa seksuaalista hyväksikäyttöä ja hakea itselleen apua.

Suomessa toimii muutamia eri järjestöjä, jotka pyrkivät työllään parantamaan lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden asemaa. Näistä järjestöistä mukaan päättötyöni tekemiseen sain Suomen Delfins Ry:n sekä Rajat Ry:n työntekijöitä. Suomen Delfins Ry on valtakunnallinen etu- ja tukijärjestö, jonka tarkoituksena on tukea lapsuudessa seksuaalista hyväksikäyttöä ja väkivaltaa kokeneita aikuisia sekä heidän läheisiään. Yhdistys pyrkii myös tukemaan ammattiauttajia heidän työssään. Suomen Delfins Ry:n toiminta ulottuu jo 18 vuoden taakse. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 99.) Rajat Ry puolestaan on saanut alkunsa vuonna 2011. Yhdistyksen tarkoituksena on toimia seksuaalisesti loukattujen miesten tukiverkostona ja nostaa yhteiskunnassa yleisempään tietoisuuteen miesten kokemat seksuaaliset väkivaltatapaukset. Rajat Ry haluaa toiminnallaan poistaa miesten kokemaa häpeän tunnetta ja rohkaista miehiä puhumaan kokemuksistaan sekä hakemaan apua. Yhteiskunnassa esiintyy paljon miesten kokemuksiin seksuaalisiin väkivaltatapauksiin liittyviä uskomuksia, jotka usein antavat vääristyneen kuvan todellisuudesta. Näitä uskomuksia ja jopa tabuja Rajat Ry pyrkii työllään murtamaan. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 198–199.)

Suomen Delfins Ry:stä haastateltavakseni sain yhdistyksen toiminnanjohtajan Liisa Kaukio-Rasilaisen sekä järjestösihteerinä toimivan Henna Kylmälän, jotka ovat työskennelleet useiden vuosien ajan lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden aikuisten parissa. Rajat Ry:n puolelta pääsin puolestaan haastattelemaan trauma- ja psykoterapeutti Heidi Valastia, joka on oman terapiatyönsä ohella ryhtynyt nostamaan Rajat Ry:n riveissä yleisempään tietoisuuteen miesten lapsuudessa kokemia seksuaalisia hyväksikäyttötapauksia.

Olen erittäin kiitollinen siitä, että minulle avautui mahdollisuus päästä haastattelemaan myös kahta mieshenkilöä, jotka ovat lapsuudessaan kokeneet seksuaalista

hyväksikäyttöä. Toinen heistä oli 67-vuotias itäsuomalainen mies, joka oli reilu kymmenenvuotiaana pienenä poikana joutunut vanhemman veljensä hyväksikäyttämäksi. Toinen miehistä oli eteläsuomalainen 26-vuotias mies, joka puolestaan oli 13-vuotiaana joutunut isäpuolensa isän hyväksikäyttämäksi. Haastattelut toteutettiin tapaamisten muodossa, jolloin saimme rauhassa keskustella vaikeistakin aiheista. Haastattelujen kautta sain paljon käytännön tietoa lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä sekä sen aiheuttamista pitkäaikaisista vaikutuksista. Työssäni käytänkin suoria sitaatteja näiden haastattemieni lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden miesten tarinoista. Niiden kautta pyrin havainnollistamaan kaikkea sitä, mitä he ovat omassa selviytymisprosessissaan joutuneet kokemaan ja kuinka he ovat kaikesta huolimatta pystyneet jatkamaan elämäänsä ja näin toimivatkin mitä parhaimpina esimerkkeinä myös muille hyväksikäytetyille miehille.

2 Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Se alkoi, kun olin 11–12-vuotias. Se tapahtui tuossa kadun toisella puolella. Jouduin vanhemman veljeni vieressä nukkumaan laverisängyssä, kun asunnot eivät olleet isoja. Meitä oli kahdeksan lasta, mutta siinä vaiheessa ei enää ollut kahdeksaa lasta kotona. Veljeni oli minua seitsemän vuotta vanhempi. Olin joku metrin kokoinen ja hän oli yli 180-senttinen kaveri. Siinä laverisängyssä hän nukkui nurkasta nurkkaan ja minä nukuin siinä kolmiossa sitten. Yöllä, kun nukuin, niin veljeni vain rupesi... hän lähestyi minua tai, jos sanotaan näin raadollisesti, niin hän halusi aina runkata minua. Hän vain halusi sen pienen pojan pippelin. Hän ei ollut mikään väkivaltainen, vaan lähestyi aika hienostuneesti, jos näin voi edes sanoa. (Mies 67 v.)

Olin kolmetoistavuotias silloin, kun se tapahtui. Olin isäpuoleni vanhempien kanssa mökillä. Ja siellä mökillä mun isäpuolen isä sitten käytti mua hyväksi. Se tapahtui saunassa. Me oltiin saunassa ja siellä hän sitten kysyi, että saako hän pestä mun selän. Mä olin että okei. No sitten se pesi mun selän, mutta laittokin sen pesusienen pois ja alkoi kosketella. Se veti mua lähemmäksi kehoaan ja sillä tavalla kosketteli tosi pitkään. Se oli tosi pelottavaa ja samalla se oli myös vähän kiihottavaa. Ei tapahtunut mitään yhdyntää tai mitään sellaista. Jossain vaiheessa mä osasin sanoa, että nyt riittää ja mä lähdin pois siitä tilanteesta. Jouduin olemaan vielä jonkun viikon sen kanssa siellä mökillä. Sinä aikana se lähestyi mua tosi paljon ja kyseli kaikkia seksijuttuja ja ehdotteli kaikkia asioita, jotka olivat tosi pelottavia ja joita mä en halunnut tehdä. (Mies 26 v.)

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on viime vuosina ollut yleisenä puheenaiheena useissa eri yhteyksissä. Aiheen ajankohtaisuutta ja tärkeyttä ei voi liiaksi korostaa, sillä tapaukset ovat vuosien varrella vain lisääntyneet. Myös ihmisten tietoisuus lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä on lisääntynyt ja tapauksia on tullut ilmi yhä enemmän.

Erityisesti lasten kanssa työskentelevien tahojen toiminnassa on ollut havaittavissa tietoisuuden lisääntymistä, johon on osaltaan vaikuttanut varmasti lainsäädännön asettama ilmoitusvelvollisuus poliisille, jos työntekijöillä herää epäily hyväksikäytöstä. (Ojala 2012, XI.) Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tapahtuu kaikissa yhteiskuntaluokissa riippumatta kulttuurista, rodusta, uskonnosta tai varallisuudesta. Hyväksikäyttäjänä voi toimia joko perheen sisäinen henkilö, kuten jompikumpi vanhemmista tai joku sisaruksista, tai perheen ulkopuolinen henkilö, kuten naapuri, valmentaja tai opettaja. Suurin osa hyväksikäyttäjistä on miehiä, mutta myös naispuolisia hyväksikäyttäjiä löytyy. (Bass & Davis 1994, 13–14.) Kuitenkin 85 %:ssa tapauksista tekijä on lapselle entuudestaan tuttu, mikä entisestään lisää kokemuksen traumaattisuutta (Kuusikallio & Kuusikallio 2013, 201).

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on kriminalisoitu Suomen rikoslaissa. Rikoslain 20. luvun kuudennessa pykälässä (20.5.2011/540) lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi määritellään toiminta, jossa koskettelemalla tai muulla tavoin tehdään alle kuusitoistavuotiaalle lapselle seksuaalinen teko tai saadaan tämä ryhtymään sellaiseen tekoon ja teko on omiaan vahingoittamaan lapsen kehitystä. Myös sukupuoliyhteydessä oleminen alle kuusitoistavuotiaan lapsen kanssa on rangaistavaa lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä, ellei teko kokonaisuudessaan arvostellen ole törkeä, jolloin voitaisiin puhua jo törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on kyse myös silloin, kun lapsen vanhempi tai muussa tähän rinnastettavassa asemassa oleva henkilö edellä mainitulla tavalla menettelee yli kuusitoistavuotiaan, mutta alle kahdeksantoistavuotiaan lapsen kanssa. Myös edellä mainittujen toimintojen yritys on rangaistava.

Rikoslain 20. luvun kymmenennessä pykälässä (24.7.1998/563) on sukupuoliyhteydeksi määritelty sukupuolielimellä tapahtuva tai sukupuolielimeen kohdistuva seksuaalinen tunkeutuminen toisen kehoon. Sukupuoliyhteydestä on lapsen seksuaalisissa hyväksikäyttötapauksissa siis kyse silloin, kun tekijä tunkeutuu lapsen sukupuolielimeen esimerkiksi sormellaan tai jollain muulla esineellä. Sukupuoliyhteydestä on kyse myös silloin, kun tekijä omalla sukupuolielimellään tunkeutuu muuten lapsen kehoon. Myös lapsen omalla sukupuolielimellä tapahtuva tunkeutuminen tekijän kehoon voidaan katsoa määritelmän mukaiseksi sukupuoliyhteydeksi. (Ojala 2012, 128–129.) Seksuaalinen teko puolestaan tulee kyseeseen, kun teko tekijä ja kohteena oleva henkilö sekä teko-olosuhteet huomioon ottaen on seksuaalisesti olennainen (24.7.1998/563). Tämä seksuaalisen teon määritelmä muuttui vuoden 2011 lainsäädäntömuutoksen yhteydessä, sillä aikaisemmin seksuaalisessa teossa edellytyksenä oli tekijän seksuaalisen kiihotuksen ja tyydytyksen tavoittelu. Tämän osoittaminen esimerkiksi oikeudessa oli kuitenkin hyvin vaikeaa, joten edellytyksestä luovuttiin. (Ojala 2012, 15.)

Suomen Delfins Ry:n Liisa Kaukio-Rasilaisen mukaan ongelmana monissa lapsen seksuaalisissa hyväksikäyttötapauksissa on se, että uhri ei tiedä tulleensa seksuaalisesti hyväksikäytetyksi. Jos joku aikuinen henkilö on puhunut sopimattomia tai kosketellut lasta, ei lapsi välttämättä tiedosta seksuaalisen hyväksikäytön olemassa oloa, sillä tekijä

on saattanut naamioida toimintansa hoivatilanteeksi tai jopa leikinomaiseksi toiminnaksi. Monesti uhri vain ajattelee, että kyse ei voi olla seksuaalisesta hyväksikäytöstä, koska selvää raiskausta ei ole tapahtunut. (Kaukio-Rasilainen 2014.) Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhuttaessa on kuitenkin muistettava, että toiminta ei läheskään aina johda raiskaukseen, seksuaaliseen kosketteluun tai hyväilyyn. Hyväksikäytöksi luokitellaan myös muunlaiset seksuaaliset teot, kuten seksuaaliset ehdotukset, sukupuolielinten katseleminen tai katselemaan pakottaminen sekä pornografiselle materiaalille alistaminen. (Suomen Delfins Ry 2013.) Myös lapsen kuvaaminen alastomana erilaisissa vihjailevissa asennoissa, lapsen kosketteleminen muualta kuin sukupuolielinten alueelta sekä esimerkiksi esineellä tunkeutuminen lapsen sukupuolielimeen täyttää lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön (Ojala 2012, 82; Ellonen 2013, 52). Toiminnassa tekijän tarkoituksena on kiihottaa ja/tai hallita lasta tai nuorta. Tekijän ei välttämättä tarvitse pakottaa lasta toimintaan, vaan olennaista on se, että tekijällä on enemmän valtaa lapseen nähden ja hän käyttää tätä valtaa väärin tarkoituksiin. (Suomen Delfins Ry 2013.)

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön täytyminen ei edellytä, että lapsen kehittymisen tulisi teon myötä vahingoittua. Kyse on abstraktista vaarasta, jolloin pelkkä mahdollisuus vahingon aiheutumiseen riittää. On kuitenkin muistettava, että lapsen kohdistuvat seksuaalirikokset yleensä aina vahingoittavat lasta ja tästä syystä niihin tulee suhtautua vakavasti. (Ojala 2012, 89.) On myös muistettava, että vaikka lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä ns. suojaikärajaksi on määritelty kuusitoista vuotta, niin lapsen oman vanhemman tai muun siihen rinnastettavassa asemassa olevan henkilön tekemä seksuaalinen teko lasta kohtaan tulee rangaistavaksi lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä, vaikka lapsi olisi jo yli kuusitoistavuotias, kuitenkin siten, että kyse on alle kahdeksantoistavuotiaasta lapsesta. (Ojala 2012, 87.)

3 Törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Rikoslain 20. luvun seitsemännessä pykälässä määritellään lapsen seksuaalisen hyväksikäytön törkeä tekemuoto (20.5.2011/540). Törkeästä tekemuodosta on kysymys, jos tekijä on alle kuusitoistavuotiaan lapsen kanssa sukupuoliyhteydessä tai jos lapsi on jo täyttänyt kuusitoista vuotta, mutta ei vielä kahdeksatoista vuotta ja tekijä on hänen vanhempansa tai tähän asemaan rinnastettavissa oleva henkilö. Törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on kyse myös silloin, jos normaalimuotoisessa lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä tekijän kohteena on lapsi, jolle teko on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa ottaen huomioon lapsen ikä tai kehitystaso, tai teko tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla. Myös, jos lapsi tuntee tekijää kohtaan erityistä luottamusta tai lapsella on muuten tekijään erityisen riippuvainen suhde ja tästä syystä teko on omiaan aiheuttamaan lapselle erityistä vahinkoa, on kyse törkeästä tekemuodosta. On kuitenkin muistettava, että törkeän tekemuodon tunnusmerkistön täytyminen edellyttää, että teko on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Yhtä lailla kuin normaalimuotoisessakin lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä, niin myös

törkeässä tekomuodossa jo teon yritys on rangaistava.

Lapsen törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä on lähtökohtaisesti siis kysymys, kun tekijä on sukupuoliyhteydessä alle kuusitoistavuotiaan lapsen kanssa ja teko on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Edellä normaalimuotoisen lapsen seksuaalisen hyväksikäytön yhteydessä määriteltiin sukupuoliyhteydeksi sukupuolielimellä tapahtuva tai sukupuolielimeen kohdistuva seksuaalinen tunkeutuminen toisen kehoon. Jos teko ei kuitenkaan kokonaisuutena arvostellen ole törkeä, tulee kyseeseen lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. (Ojala 2012, 127.)

Arvioitaessa tilannetta, jossa teko on omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa lapselle tämän ikä tai kehitystaso huomioon ottaen, on kiinnitettävä huomiota erityisesti lapsen ja tekijän väliseen ikäeroon. Jotta lapselle voisi aiheutua erityistä vahinkoa, on hänen oltava sellaisessa iässä, että hänellä on mahdollisuus ymmärtää häneen kohdistuneen teon luonne. Näin ollen törkeä tekomuoto ei lähtökohtaisesti tässä tilanteessa voisi tulla kyseeseen hyvin pienten lasten osalta. Tilanne on toinen esimerkiksi murrosiässä olevien lasten kohdalla, sillä he ovat seksuaalisen kehityksen kannalta hyvin haavoittuvassa iässä. Lapsen kehitystasoa arvioitaessa tulevat puolestaan kyseeseen lähinnä tapaukset, joissa lapsen kehitystaso on hänen ikäänsä nähden alhainen. (Ojala 2012, 130–132.)

Törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä voi olla kyse myös silloin, kun teko tehdään erityisen nöyryyttävällä tavalla. Tästä voi olla kysymys, kun lapsi on esimerkiksi päihtynyt, tekijöitä on useita ja teko tehdään muiden nähden. Myös teon tallentaminen lapsen tieteen luetaan nöyryyttäväksi tekotavaksi. Lisäksi, jos lapsi kokee erityistä luottamusta tekijää kohtaan tai lapsi on riippuvaisessa asemassa tekijään, voi kyseeseen tulla törkeä tekomuoto. Tällaisesta tilanteesta on yleensä kyse silloin, kun tekijänä on oma vanhempi tai isovanhempi. Myös perheen ulkopuolinen henkilö on voinut saada edellä mainitun aseman lapsen elämässä. Tällöin kyseessä voivat olla esimerkiksi lapsen opettaja tai valmentaja. (Ojala 2012, 130–136.)

Jotta lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä voi tulla kyseeseen törkeä tekomuoto, on teon myös kokonaisuutena arvostellen oltava törkeä. Kokonaistörkeyden merkitys muihin rikosnimikkeisiin nähden on lapsen seksuaalisissa hyväksikäyttötapauksissa korostuneempi, sillä teon kvalifiointiperusteet (arviointiperusteet) eivät ole niin tarkkoja, että niillä pystyttäisiin määrittelemään teko kokonaisuudessaan. Näin ollen vasta kokonaisarvostelussa otetaan huomioon esimerkiksi lapsen ja tekijän iät, tekoon liittyvät erityispiirteet sekä muut teko-olosuhteet. Kuitenkin, jos teko itsessään jo täyttää useamman kuin yhden tunnusmerkistön mukaisen ankaroittamisperusteen, voidaan teon kokonaisuudessaan katsoa olevan törkeä. (Ojala 2012, 136–140.)

4 Syyteoikeuden vanhentuminen

Rikoslain 8. luvun ensimmäisessä pykälässä (11.4.2003/297) säädetään rikosten syyteoikeuden vanhentumisesta. Pykälän neljännessä momentissa (20.5.2011/540) on oma erikoissäädöksensä, joka liittyy nimenomaan lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön sekä törkeään lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Momentin mukaan lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja törkeän lapsen seksuaalisen hyväksikäytön syyteoikeus vanhentuu aikaisintaan siinä vaiheessa, kun asianomistaja täyttää 28 vuotta. Jos vanhentumisaika kuitenkin lasketaan rikoksen tekoajasta lähtien normaalin laskusäännön mukaan, vanhenee lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö kymmenessä vuodessa, sillä ankarin rangaistus lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on neljä vuotta vankeutta. Törkeästä tekemuodosta säädetty ankarin rangaistus on puolestaan kymmenen vuotta vankeutta, joten syyteoikeus vanhenee kahdessakymmenessä vuodessa. Jos nämä normaalin laskusäännön mukaan lasketut ajankohdat sijoittuvat myöhempään kuin asianomistajan 28. ikävuoteen, käytetään tällöin normaalia laskusääntöä. (Ojala 2012, 57.)

Lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö on lapselle hyvin traumaattinen kokemus, ja tästä syystä monet lapset joko omasta halustaan tai tekijän painostuksesta eivät uskalla puhua tapahtuneesta kenellekään. Lapsen luottamus aikuisiin on järkkynyt. Kokemuksista vaietaan jopa vuosikymmeniksi, kunnes jokin elämäntilanne saa vanhat arvet aukeamaan. (Suomen Delfins Ry 2013.) Tästä syystä on erityisen tärkeää, että lapsen seksuaalisen hyväksikäytön osalta on laadittu erityissäännöksiä myös lainsäädäntöön esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumisen osalta. Tämä mahdollistaa sen, että vasta aikuisena pinnalle nousseet muistot on vielä mahdollista saattaa myös poliisin tietoon.

5 Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvät lainsäädäntöuudistukset ja kansainväliset sopimukset

Minä aina käperryin nurkkaan, käänsin selkäni. Mutta kauemmaksi en voinut lähteä. Olisin pystynyt huutamaan, mutta kenelle olisin huutanut. Siitä olisi tullut hirveä hässäkkä ja minua olisi alettu syyttää. Se oli yhteiskunta vuonna 1958–1959. (Mies 67 v.)

Aikaisemmin seksuaalirikosten rangaistavuudessa oli kysymys sukupuolimoraalin ylläpidosta, mutta vuonna 1970 hallituksen esityksessä HE 52/1970 vp muutettiin näkökulmaa siten, että seksuaalinen itsemääräämisoikeus asetettiin suojeltavaksi oikeushyväksi. Tätä samaa periaatetta korostettiin entisestään hallituksen esityksessä HE 6/1997 vp. (Ojala 2012, 4-5.) Lasten kohdalla on kuitenkin muistettava, että suojeltavana oikeushyvä ei pidetä seksuaalista itsemääräämisoikeutta, vaan lapsen terveyden suojelemista, sillä lapset eivät vielä kykene päättämään omasta seksuaalisesta

käyttäytymisestään. Tästä syystä Suomen rikoslaissa onkin määritelty tietty ikäraja (16 vuotta), jota nuorempien kanssa tapahtuvat seksuaaliset kanssakäymiset katsotaan rangaistaviksi lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä (Ojala 2012, 7).

Lapsen seksuaaliset hyväksikäyttötapaukset ja niiden yleisyys on tiedostettu myös kansainvälisellä tasolla, sillä mm. Yhdistyneet kansakunnat sekä Euroopan neuvosto ja Euroopan unioni ovat laatineet erilaisia sopimuksia ja päätöksiä aiheen tiimoilta. Näin ollen seksuaalirikosten säätelystä ei ole enää mahdollista päättää ainoastaan kansallisella tasolla, vaan lainsäädännössä on otettava huomioon myös Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset (Ojala 2012, 13). Vuonna 1991 Yhdistyneet kansakunnat laativat lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (Sops 59/1991), jossa kiinnitettiin huomiota lasten seksuaalisten hyväksikäyttötapausten lisäksi myös väkivalta- ja laiminlyöntitapauksiin. Euroopan unionissa laadittiin puolestaan vuosina 2001 ja 2004 kaksi eri puitepäätöstä, joista ensimmäisessä (2001/220/YOS) korostettiin uhrien asemaa rikosoikeudenkäyntimenettelyssä ja jälkimmäisessä (2004/68/YOS) lasten seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsipornografian torjuntaa. Euroopan neuvosto on viimeisimpänä laatinut vuonna 2007 laajan yleissopimuksen, joka käsitteli lasten suojelemista seksuaalista riistoa ja hyväksikäyttöä vastaan. (Ojala 2012, 3.)

Vuoden 2011 kesäkuussa tuli Suomessa voimaan lainsäädäntömuutos, jolla muutettiin rikoslain 20. luvun lapsen kohdistuvia hyväksikäyttötapauksia koskevaa lainsäädäntöä. Muutoksen pohjalla vaikutti vahvasti jo edellä mainitsemani Euroopan neuvoston lasten suojelemista koskeva yleissopimus. Yleissopimuksen rinnalla myös kansalliset syyt vaikuttivat muutoksen taustalla. Erityisesti 20. luvun kymmenennen pykälän määritelmät seksuaalisesta teosta eivät olleet yhtenäisiä korkeimman oikeuden tulkintojen kanssa, joten määritelmää tarkennettiin koskemaan kaikkia sellaisia tekoja, jotka ovat seksuaalisesti olennaisia. Myös rangaistuskäytännöt olivat saaneet osakseen arvostelua, mikä johti lapsen seksuaalisen hyväksikäytön rangaistusminimin kasvattamiseen 14 vankeuspäivästä neljään kuukauteen. (Ojala 2012, 13–14.)

6 Lapsuudessa koetun seksuaalisen hyväksikäytön pitkäaikaiset vaikutukset

Elämä menee koko ajan paremmin, mutta edelleen se on isoin asia mun päivässä tai se vie eniten aikaa kaikesta, mitä teen. Päivittäin tulee koko ajan uusia muistoja ja tunteita sieltä lapsuudesta ja erityisesti siihen yksinäisyyteen liittyen. Tuntuu, että se seksuaalinen hyväksikäyttö tuli ensin ulos, nopeammin tai helpommin, mutta sitten ne yksinäisyyden ja hylätyksi tulemisen tunteet, ne ovat jotenkin sitkeämmässä. Mutta edelleen se on joka päivä läsnä se asia. Aina kun herään, niin kyllä on jotain tunteita tulossa ulos aiheeseen liittyen. (Mies 26 v.)

Lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön jättämät arvet ja traumat eivät hälvene lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Hyväksikäyttökokemukset ovat niin traumaattisia, että ne jättävät pysyvät jäljet, jotka seuraavat henkilöä läpi koko tämän elämän. Usein lapsena koettujen seksuaalisten hyväksikäyttötapausten vaikutukset ilmenevät vielä aikuisuudessakin mitä erilaisimpina käyttäytymismalleina ja tuntemuksina. Lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön seuraukset ovat usein niin vakavia, että seuraukset on melko helposti tunnistettavissa: uhrin ovat niin sairaita, että jos heille on lapsuudessa todella jotain tapahtunut, pystyy sen oireistosta hyvin päättelemään. Hyväksikäyttö vaikuttaa kaikilla elämän osa-alueilla, ei vain seksuaalisella puolella. Vaikka puhutaan seksuaalisesta hyväksikäytöstä, niin silti se on kaiken kattava pahoinvointi, joka sitä seuraa. (Kaukio-Rasilainen 2014.)

Lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön pitkäaikaisia vaikutuksia on tutkittu vuosien varrella, mutta tutkimukset ovat kuitenkin osoittautuneet haastaviksi. Hyväksikäyttöä kokeneilla henkilöillä ilmenevät ongelmat ovat hyvin yksilöllisiä ja niiden suora yhdistäminen hyväksikäyttötapauksiin on vaikeaa. Lisäksi hyväksikäytetyt usein ovat pyrkineet tukahduttamaan kokemusten aiheuttamat tunteet, jolloin muistikuvia tapahtumista ei välttämättä juurikaan ole. Myös dissosiaatio eli oman itsensä ja tunteidensa yhdistämisen vaikeus tapahtumiin saattaa vaikeuttaa pitkäaikaisten vaikutusten tutkimista. (Sanderson 2002, 44–45.) Tutkimukset ovat keskittyneet pääasiassa naisten kokemuksiin lapsuuden aikaisiin seksuaalisiin hyväksikäyttötapauksiin, sillä poikien kokemien seksuaalisten hyväksikäyttötapausten määrästä ei ole varmaa tietoa. Yhtenä syynä tähän voidaan pitää sitä, että poikien on vaikeampi paljastaa hyväksikäyttötapauksiaan. On kuitenkin muistettava, että myös pojat voivat olla hyvinkin alttiita seksuaaliselle hyväksikäytölle. (Finkelhor 1984; Lew 1988; Hunter 1990, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 8-9.)

Henkilöt, jotka ovat lapsuudessaan kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä voivat elää vuosikymmeniäkin ilman muistikuvia tapahtuneesta (Sanderson 2002, 45). Mitä varhaisemmassa vaiheessa hyväksikäyttökokemukset ovat tapahtuneet, sitä kauemmaksi muistikuvat karkaavat (Kuusikallio & Kuusikallio 2013, 27). Usein jossain elämäntilanteessa kuitenkin tulee vastaan seikka, joka aktivoi trauman. Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi ensimmäinen vakava parisuhde tai ero, ensimmäisen lapsen syntymä, hyväksikäyttäjän kuolema tai ihan vain televisio-ohjelma. Käytännössä hyväksikäyttökokemukset voivat nousta pintaan minkä tahansa elämäntilanteen myötä, vaikka hyväksikäytetty ei olisi aiemmin tiedostanut kokemustaan millään tavalla. (Sanderson 2002, 45; Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 29.) Heidi Valastin mukaan nimenomaan erilaiset elämänmuutokset, olivat ne sitten positiivisia tai negatiivisia, voivat aktivoida lapsuuden aikaisen trauman. Erityisesti miehillä Valasti katsoo parisuhteiden päättymisen ja perheen hajoamisen sekä työttömyyden olevan sellaisia seikkoja, jotka useimmiten nostavat lapsuuden muistot pintaan. Syynä tähän voidaan nähdä miesten myyttiset kuvitelmat omasta velvollisuudestaan täyttää miesroolille ominaiset piirteet, kuten perheestä huolehtiminen ja leivän pöytään tuominen. (Valasti 2014.)

Kaukio-Rasilaisen mukaan lapsuudessa syntyneen trauman aktivoituminen yleensä edellyttää tietynlaista turvallisuuden tunnetta: elämässä tulee olla riittävän turvallinen olo, jotta uhri pystyy aloittamaan asioiden käsittelyn. Monet uhrit ovat saattaneet aina tiedostaa lapsuuden tapahtumat, mutta eivät ole osanneet ajatella, että niillä voisi olla jotain vaikutusta omaan oloon. Uhri ei välttämättä ole myöskään ymmärtänyt, että lapsuuden tapahtumissa on ollut kysymys varsinaisesta lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. On kuitenkin mahdollista, että kaikille muistot eivät välttämättä edes palaudu: lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on saattanut tapahtua aivan vauvaiässä, jolloin muistikuvia tapahtumista ei ole. Tästä huolimatta monilla uhreilla saattaa kehossa olla tuntemuksia, joista he tietävät, että jotain varmuudella on käynyt. (Kaukio-Rasilainen 2014.) Jotta uhri voisi päästä sinuiksi kokemuksen aiheuttamien traumojen kanssa ja aloittaa selviytymisen, on hänen tunnistettava ja tunnustettava hyväksikäyttökokemuksensa (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 8).

Tiesin koko ajan, mitä oli lapsena tapahtunut. Se kävi välillä mielessä, mutta meni aina hujauksena ohi. Siinä meni kymmenet vuodet. Sitten otin tämän puheeksi tuolla yhdessä ihmissuhderyhmässä, kun tuossa -95/-96 tämä juttu rupesi pyörähtämään takaisin. Siellä ihmissuhderyhmässä otin sen vetäjän kahden kesken ja ensimmäisen kerran puhuin tämän ääneen. Se oli aikamoinen kynnyks, kun kuuli ensimmäisen kerran, että on hyväksikäytetty. Itse kuuli sen sanan omasta suustaan. (Mies 67 v.)

Tungin sen asian piiloon. En tiedä, kuinka kauan siinä meni. Muistan sellaisia tunteita, että illalla nukkumaan mennessä ne asiat ovat olleet mun päässä ja mä oon yrittänyt ajatella jotain muita asioita, jotain kivoja asioita, tunkeakseni ne ajatukset pois. Mä olen muistanut, että konkreettisesti jotain sellaista on tapahtunut, mutta ne tunnemuistot ovat olleet kokonaan poissa. En ole muistanut ollenkaan, miltä se tuntui. Olisin osannut kuvailla konkreettisesti, mitä on kutakuinkin tapahtunut, mutta en olisi pystynyt kuvailemaan, miltä musta on tuntunut. Ne asiat menivät kokonaan piiloon. Mutta sitten kakskytvuotiaana, kun muutin pois kotoa, ne asiat pamahti pintaan ja aluksi en tiennyt yhtään, mitä ne asiat olivat. Mulla oli vain ihan hirveä olo, sellainen valtava pahaolo. (Mies 26 v.)

6.1 Pitkäaikaisten vaikutusten jaottelu

Christiane Sandersonin teoksessa Seksuaalinen hyväksikäyttö ja sen hoito (2002) on jaoteltu eri tutkimusten pohjalta lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön pitkäaikaiset vaikutukset kuuteen eri luokkaan: emotionaaliset vaikutukset, vaikutukset ihmissuhteisiin, vaikutukset käytökseen, vaikutukset tunnetiloihin ja havaintoihin, fyysiset vaikutukset sekä vaikutukset seksuaaliseen toimintaan. Suoraan hyväksikäyttötapauksista johtuvia ongelmia on vaikea määritellä. Silti tutkijoiden mukaan tiettyjä seurauksia ilmenee selvästi useammin hyväksikäytetyillä henkilöillä kuin ei-hyväksikäytetyillä. (Sanderson 2002, 44–46.)

Jotta selviytyminen lapsuuden kokemuksista voisi alkaa, on tärkeää, että henkilö on tietoinen mahdollisista vaikutuksista ja osaa tunnistaa niitä omassa itsessään (Suomen Delfins Ry 2013). Trauma- ja psykoterapeutti Heidi Valastin mukaan pitkäaikaisista vaikutuksista tehdyt listaukset ovat kuitenkin vain suuntaa antavia. Vaikutusten listauksen sijaan oleellisempaa on kiinnittää huomiota siihen, mikä merkitys vaikutuksilla on henkilölle itselleen. Kuitenkin yksinkertaistettuna lapsuudessa koetun seksuaalisen hyväksikäytön seuraukset ja oireet voivat olla mitä tahansa. On kuitenkin muistettava, että yleensä ulospäin näkyvät oireet ovat ns. sekundaarisia oireita, jotka ovat pääasiassa seurausta primitiivistä reaktioista. Ihminen saattaa kärsiä erilaisista trauman aiheuttamista ongelmista, vaikka hän ei olisikaan tietoinen itse traumasta. (Valasti 2014.)

Lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön pitkäaikaisten vaikutusten eroavaisuutta naisten ja miesten välillä on tutkittu melko vähän. Yhtenä syynä tähän voidaan nähdä se, että pojat ja sitä kautta miehet eivät tuo julki kokemuksiaan ja näin ollen heillä ilmeneviä vaikutuksia ei ole päästy seuramaan. (Finkelhor 1984, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 8-9.) Kuitenkin yhtäläisyyksiä on mahdollista löytää. Sekä Liisa Kaukio-Rasilaisen että Heidi Valastin mukaan pitkäaikaiset vaikutukset ovat naisilla ja miehillä hyvin samanlaiset. Tarkkoja tilastoja aiheesta ei kuitenkaan ole. Valastin mukaan kliiniseltä kannalta katsottuna sekä miesten että naisten kehot reagoivat samalla tavalla, sillä me kaikki olemme ihmisiä ja meillä on sama autonominen hermosto. Totta kai kullakin ihmisellä on oma herkkyytensä, joka vaihtelee sen mukaan, millainen kunkin elämänhistoria on ollut. Esimerkiksi peruserheessä vallinneilla kiintymyssuhteilla on omalta osaltaan vaikutuksensa reagoitiherkkyteemme. (Kaukio-Rasilainen 2014; Valasti 2014.) Kaukio-Rasilaisen mukaan yksi suurimmista eroista, mitä naisilla ja miehillä ilmenevien oireiden välillä voidaan löytää, liittyy vahvasti naiseuteen ja miehisyyteen. (Kaukio-Rasilainen 2014.) Miehet usein ajattelevat, että heidän tulee olla vahvoja ja selvitä jokaisesta tilanteesta ja näin ollen miehille oman uhriuden myöntäminen on hyvin vaikeaa (Kylmä 2014). Heidi Valasti puolestaan katsoo, että miehillä ja naisilla ilmenevien pitkäaikaisten vaikutusten suurin ero näkyy trauman purkamisen suunnassa: naiset usein kääntävät kaiken itseensä masentamalla ja näkemällä itsensä arvottomina, kun taas miehet purkavat pahan olonsa ulospäin (Valasti 2014).

6.1.1 Emotionaaliset vaikutukset

Kun se pedofilia tapahtui, niin silloin menin sellaiseen myttyyn enkä pystynyt toimimaan mitenkään. Olen ikään kuin ollut siinä samassa mytyssä tosi tosi tosi monta vuotta enkä ole voinut tehdä mitään. Saatoin vain olla sängyssä ja istui sellaisessa mytyssä. En uskaltanut mennä ulos. (Mies 26 v.)

Tyypillisimpiä emotionaalisia vaikutuksia lapsena seksuaalisesti hyväksikäytetyillä henkilöillä ovat masennus, syyllisyydentunne, huono omanarvontunne, pelkotilat ja viha (Sanderson 2002, 46). Näistä syyllisyydentunne on yksi pysyvimmistä ja vaikeimmista seurauksista, joita lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö voi jättää jälkeensä. Syyllisyys ja häpeä saattavat kuulua uhrin jokapäiväiseen elämään ja ne nousevat esille erityisesti ihmissuhteissa. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 31–32.)

6.1.1.1 Syyllisyys ja häpeä

Syyllisyyttä tunteva uhri ottaa vastuulleen asioita, joista hänen ei tulisi olla vastuussa ja epäonnistuttuaan näissä syyttää itseään. Uhri saattaa syyttää itseään esimerkiksi hyväksikäytöstä, sillä hän on voinut lapsena hyväksikäytön aikana kokea mielihyvätunteita. Näitä uhrissa havaitsemiaan tuntemuksia myös tekijä on saattanut käyttää hyväkseen ja näin saada uhrin tuntemaan itsensä osasylliseksi tapahtuneeseen. Uhri saattaa syyttää itseään myös siitä, että antoi hyväksikäytön jatkua eikä lopettanut sitä esimerkiksi kertomalla siitä jollekin. Tekijä on saattanut uskotella lapselle, ettei kukaan tämän sanomisia kuitenkaan uskoisi, jolloin lapsi on pitänyt tapahtumat salassa. (Tsai & Wagner 1978, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 49–50.)

Hyväksikäyttöön liittyvä salailu lapsuudessa on mahdollisesti myös muodostanut uhrille käsityksen tapahtumien häpeällisyydestä. (Sanderson 2002, 218.) Erityisesti miesten on havaittu reagoivan nöyryyttäviin kokemuksiin hyvinkin voimakkaasti nimenomaan häpeäntunteena (Korkeila 2011, viitattu teoksessa Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 172). Traumaattiset kokemukset aiheuttavat miehissä häpeän sekoittumista turhaan syyllisyyteen, joka usein ilmenee ulospäin suuntautuneena tuhoavana aggressiiona (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 184). Heidi Valastin mukaan miehet usein kääntävät pahan olonsa ulospäin ja saattavat purkaa ahdistuksensa ns. ylitekemisenä, jonka seurauksena voi olla hyvinkin nöyryyttäviin tai häpäiseviin tilanteisiin ajautuminen. Tällöin miehen kokemat tunteet kääntyvät syyllisyydeksi, ja syyllisyys ja häpeä sekoittuvat. Vaikka ilmiö on hyvin tyypillinen kaikille traumatisoituneille ihmisille, tekevät miehet sen ulospäin kääntämisen kautta ja näin kokevat perustraumakuviot uudestaan. (Valasti 2014.) Syyllisyyden ja häpeän tunteita saattaa myös lisätä uhrin kokemus siitä, että häntä ei välttämättä ole uskottu, vaikka hän on yrittänyt kertoa tapahtumista jollekin läheiselle (Bass & Davis 1994, 24).

Miksi en kertonut kenellekään, miksi en tehnyt mitään? Koska tiedän, että kukaan ei minuun olisi uskonut. Tämä ei ole puolustusmekanismi, että valehtelisin, että kukaan ei olisi uskonut. En valehtele. Tunnen perheeni; siellä ei olisi kukaan uskonut. (Mies 67 v.)

Ne asiat, mistä se puhui, oli jotain sellaisia, että olenko saanut jo siemensyöksyjä. Se halusi jotenkin opettaa mulle masturboimista tai jotain tällaista. Mutta ei se varsinaisesti syyllistänyt mua. Toisaalta sellaisella toiminnalla se ikään kuin otti mukaansa siihen juttuun, ikään kuin se olisi

meidän yhteinen juttu. Ehkä sillä tavalla se puhui ja toimi, minkä nyt tavallaan voi nähdä syyllistämisenä. (Mies 26 v.)

Se aiheutti tietenkin syyllisyyttä ja häpeää silloin lapsena. Ne tunteet, niin kuin mitkään muutkaan tunteet, mitä se tapahtuma herätti, eivät ikinä päässeet ulos. Nekin tunteet muiden tunteiden mukana tulivat ulos sitten silloin kaksikymppinä. (Mies 26 v.)

6.1.1.2 Huono omanarvontunne

Erityisesti naisilla, jotka ovat kokeneet lapsuudessaan seksuaalista hyväksikäyttöä, on ollut havaittavissa huonoa omanarvontunnetta. Tämä ilmenee alemmuuden ja arvottomuuden tunteina. Vaikka naisilla tyypillisesti jo sosiaalistumiseen kuuluu heikko omanarvontunne, negatiivinen minäkuva ja puute vakaasta minäkäsityksestä, voimistuvat nämä vaikutukset entisestään seksuaalisen hyväksikäytön myötä. Usein naisten on vaikea uskoa puolueettomia kommentteja, jotka todistaisivat heistä muuta kuin he itse uskovat ja näkevät. Minäkuva ei vastaa todellisuutta. (Sanderson 2002, 48, 215–216.) Kylmälän ja Kaukio-Rasilaisen mukaan samaa ilmiötä on havaittavissa myös miehillä: mieshenkilö saattaa mitätöidä itsensä ihan täysin. Miehellä ulkoiset puitteet saattavat olla todella hyvät, mutta hänen oma sisäinen kokemuksensa ei vastaa ollenkaan sitä, mitä hän ulospäin itsestään antaa. Mies saattaa ajatella, että hän ei ole oikeutettu hyvään parisuhteeseen tai ylipäätään hyvään elämään. (Kaukio-Rasilainen 2014; Kylmä 2014.)

Valastin mukaan, kun ihmisellä on kokemus siitä, että hän on likainen tai huono, hän myös näkee itsensä sellaisena. On kuitenkin muistettava, että kauneus on aina subjektiivinen käsitys, mutta yhtä lailla sen kuin erilaisten objektiivisestikin havaittavien seikkojen, kuten henkilön koon ja ryhdin, osalta seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneet useimmiten näkevät itsensä väärin. (Valasti 2014.) Lapsuudessa koettu hyväksikäyttö on usein viestittänyt uhrille, että hän ei ole minkään arvoinen eikä hänellä ole mitään merkitystä. Näiden viestien seurauksena uhri itsekin on alkanut uskoa niin. (Bass & Davis 1994, 134.) Myös vastuun ottaminen omista tunteista ja elämästä voi olla haastavaa (Suomen Delfins Ry 2013). Tärkeää olisi oppia antamaan itselleen anteeksi ja uskoa omaan vahvuuteen ja arvokkuuteen. Tätä kautta näistä ominaisuuksista voisi taas tulla osa omaa identiteettiä. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 39.)

Olen aina ajatellut ja tiennyt, että se on väärin, mitä minulle tehtiin. Niin ei saisi tehdä. Olen koko ajan ajatellut, että minun täytyy elää. Mikään ei saa lannistaa. Päätin, että olen niin hyvä, että minulla on varaa tykätä itsestäni. Yksi asiantuntija sanoi minulle, että olen käyttänyt tämän meidän suvun vahvuuden selviytymiseen. Minun ei ole tarvinnut näytellä sitä ulospäin, että olen vahva. Se riitti, kun itse tiesin, että olen vahva. Kunhan selviän itse. (Mies 67 v.)

6.1.1.3 Viha

Lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena tyypillistä on myös vihan ja raivon tunteminen (Bass & Davis 1994, 92). Valastin mukaan vihassa ja raivossa on kyse avuttomuudesta ja riittämättömyydestä (Valasti 2014). Vihan tunteminen ja ilmaiseminen koetaan kuitenkin hyvin kielteiseksi piirteeksi ihmisessä, jolloin uhri usein pyrkii tukahduttamaan ja kääntämään sen sisäänpäin (Bass & Davis 1994, 92). Usein uhri ei osaa suunnata vihaa sen oikeaan kohteeseen eli tekijään, vaan viha jää leijumaan ilmaan (Sanderson 2002, 51). Kylmälän ja Kaukio-Rasilaisen mukaan uhrin kokevat usein suurta vihaa, mutta se purkaantuu yleensä väärin osoitteisiin. Jos esimerkiksi uhrin omat vanhemmat ovat aikanaan syyllistyneet lapsensa seksuaaliseen hyväksikäyttöön, eivät uhrin useinkaan osaa kohdistaa sisällänsä olevaa vihaa vanhempiinsa. Uhrin saattavat pyrkiä edelleenkin miellyttämään vanhempiaan ja heistä huolehtimalla saamaan heidän hyväksyntänsä. Tällöin vihantunteet usein purkautuvatkin mm. auttaviin tahoihin, kuten Kansaneläkelaitoksen tai terveystieteiden tutkimuskeskuksen henkilökuntaan. (Kaukio-Rasilainen 2014; Kylmä 2014.)

Vihan ilmaiseminen avoimesti voi myös olla vaikeaa, jolloin viha suunnataan omaan itseen. Tästä seurauksena voi olla itsetuhoista käyttäytymistä, kuten syömishäiriöitä ja itsemurhayrityksiä sekä erityisesti miehillä tuhoavaa alkoholin tai huumeiden käyttöä. (Sanderson 2002, 222–224; Valasti 2014.) Viha saatetaan kohdistaa myös omaan kumppaniin, ystäviin tai esimerkiksi lapsiin, jolloin viha voi purkautua jopa väkivaltaisuuksina tai muuna fyysisenä yhteenotona. (Bass & Davis 1994, 93.) Uhrin eivät tästä syystä usein uskallakaan purkaa tunteitaan, sillä pelkäävät vihan purkautuvan väkivaltaisuuksina tai romahtavansa itse tunteenpurkauksen seurauksena. Naisilla tunteiden purkautuminen väkivaltaisuuksina on harvinaisempaa kuin miehillä. Yleisemmin naisilla ilmenee pelkoa katkeroitumisesta ja vihan valtaan jäämisestä. (Sanderson 2002, 222–224; Bass & Davis 1994, 95–96.)

Kaukio-Rasilaisen mukaan miehillä on ilmennyt hyökkäys on paras puolustus-ajattelumallia: jos joku henkilö on tullut kadulla ns. aukomaan päätänsä, on mies saattanut ottaa nyrkit avukseen tilanteen ratkaisemiseksi. Hyväksikäytetyt miehet saattavat myös nähdä aggressiota toisessa henkilössä, vaikka sitä todellisuudessa tässä ei edes olisi. (Kaukio-Rasilainen 2014.) Valasti kertoo hyväksikäytetyn kokevan itsensä usein uhatuksi silloin, kun todellista uhkaa ei ole. Tällöin kyse on sisäisestä uhkasta: uhri kokee oman minuutensa olevan uhattuna. Syynä tällaiseen uhrin tuntemaan sisäiseen uhkaan voi olla esimerkiksi pelko yksinäisyyden tunteesta toisen lähtiessä ulos. Jos uhri ei tiedosta tuntemansa sisäisen uhkan taustalla vaikuttavaa pelkoa yksin jäämisestä, saattaa hän purkaa sen jopa väkivaltaisena toimintana. (Valasti 2014.) Miehet saattavat myös pyrkiä kompensoimaan omaa avuttomuuttaan olemalla voimakkaita: heillä saattaa olla epätoivoinen tarve hallita asioita ja siksi he käyttäytyvät aggressiivisesti tai laiminlyövät asioita. Joissain tapauksissa he saattavat myös jatkaa hyväksikäyttämisen kierrettä ryhtymällä itse tekijöiksi. (Suomen Delfins Ry 2013.)

En ole vihannut, vaan ollut vihainen. Siinä vaiheessa, kun veljeni juoksi karkuun, oli jonkun aikaa sellainen tunne, että jos olisin isompi, niin menisin ja potkisin häneltä kylkiluut poikki. Mutta sitten siinä meni aikaa ja iski sääli veljeä kohtaan: Voi herran jumala, miten onnettomaan asemaan olet itsesi elämässä ajanut. Olet tämän vanki nyt. (Mies 67 v.)

Olin ollut tosi vihainen, näytin tosi vihaiselta, pukeuduin vihaisesti, mulla oli lävistyksiä ja olin koulussa aina tosi vihainen. Se viha oli näkynyt lähinnä sillä tavalla. En ollut tavallaan edes ajattelut sitä aikaisemmin, mutta se viha oli vaan koko ajan purkautunut kaikkialle. Mutta silloin siellä seksuaaliterapeutilla aloin saada siitä kiinni ja opin kohdistamaan sitä sinne, minne se kuuluu eli sille pedofiilille. (Mies 26 v.)

6.1.1.4 Suru

Lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön emotionaalisiin pitkäaikaisiin vaikutuksiin lukeutuu myös suru. Jotta traumaattisesta tapahtumasta voisi päästä yli, on käytävä läpi samanlainen surutyö kuin esimerkiksi läheisen kuoleman hetkellä. Hyväksikäytön seurauksena surutyö kohdistuu vapauden, lapsuuden tai esimerkiksi itsemääräämisoikeuden menettämiseen. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 40.) Uhri saattaa surra myös tekijän puolesta, jos tämä on itse aikoinaan joutunut hyväksikäytön kohteeksi (Bass & Davis 1994, 90).

Ei tähän kuole. Eikä tähän tarvitse jäädä suremaan. Tai kyllä minä suren sitä koko loppu elämäni, en voi siitä väittää vastaan. Ei se suru häviä, se on vain erilainen. Ja toisaalta minusta tuntuu hyvältä, että osaan surra: minulla on tunteet olemassa. Kaiken takana on, että opettelee itkemään. (Mies 67 v.)

Suru on sellainen tunne, mitä en lapsena tuntenut. Se on syntynyt nyt aikuisena. Suru siitä, että olen kokenut ihan kauheita. Suru siitä, miten ajattelen itseni kolmetoistavuotiaana: minkälaisessa kauheassa tilanteessa olin. Haluan ottaa sen kolmetoistavuotiaan syliin ja sanoa, että ei ole hätää. (Mies 26 v.)

6.1.1.5 Pelko

Hyväksikäytetyillä on myös todettu lapsuudessa koetun seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena ilmenevän pelokkuutta ja jännittyneisyyttä (Sanderson 2002, 50). Henna Kylmälän mukaan pelko saattaa olla syynä myös puhumattomuuteen: uhri ei uskalla kertoa kokemuksistaan, koska pelkää, että jotain paha tulee tapahtumaan, jos hän paljastaa salaisuutensa. (Kylmälä 2014.) Kaukio-Rasilainen puolestaan kertoo, että uhrin eivät lapsuudessa ole pystyneet ymmärtämään sitä, onko tekijällä ollut todellisia mahdollisuuksia toteuttaa uhkauksiaan. Tästä syystä aikuisuudessakin uhrilla saattaa olla vääristynyt käsitys tekijän todellisista toimimismahdollisuuksista ja näin ollen uhri

pelkää usein olemattomia. (Kaukio-Rasilainen 2014.) Erityisesti miesuhreilla saattaa esiintyä pelkoa siitä, etteivät he pysty suojelemaan tai tukemaan omaa aikuisiän perhettään omien kokemustensa takia (Valasti 2014).

Se pelko oli niin syvä, että mä pelkäsin, että kuolen sinne mökille ja jotenkin mun kroppa oli täynnä sitä pelkoa. Mutta en sitten ikinä päässyt purkamaan sitä pelkoa mihinkään ulos. En saanut sellaista turvaa, että olisin pystynyt päästämään sen kaiken pelon ulos, niin tavallaan se sama pelko on toistunut nyt aikuisuudessa. Se ei varsinaisesti ole mitään pelkoa mistään asiasta nyt. Pelko on selvästi ollut sama pelko, joka syntyi siellä lapsuudessa siellä mökillä. Pelon kohteet ovat olleet tavallaan niitä, mitä ne olivat sillä kolmetoistavuotiaalla pojalla. (Mies 26 v.)

6.1.2 Vaikutukset ihmissuhteisiin

Lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö vaikuttaa oleellisesti myös uhrin ihmissuhteisiin vielä aikuisuudessakin. Erityisesti eristäytyneisyys ja vieraantuminen, läheisyyden pelko ja ihmissuhteiden välttäminen ovat tyypillisiä seurauksia hyväksikäytöstä. Tämän lisäksi uhrien on usein vaikea luottaa toisiin henkilöihin. Sosiaaliset suhteet yleisesti sekä suhteet joko samaan tai vastakkaiseen sukupuoleen voivat olla hankalia. Myös suhde omiin vanhempiin, puolisoon tai lapsiin voi olla ongelmallinen. (Sanderson 2002, 51.) Lisäksi rajanveto voi olla vaikeaa millä tahansa elämän osa-alueella (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 139).

6.1.2.1 Eristäytyminen ja liiallinen sitoutuminen

Lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneet naiset saattavat tuntea itsensä eristyneiksi, vieraantuneiksi ja muista poikkeaviksi (Courtois 1979, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 51). He saattavat kuvitella itsensä polttomerkityiksi ja leimatuiksi hyväksikäytön seurauksena (Herman 1981, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 51). Koska hyväksikäytetyt tuntevat itsensä kokemustensa takia erilaisiksi kuin muut, he vetäytyvät ja eristäytyvät helposti sosiaalisista suhteista. He saattavat syyttää itseään lapsuuden aikaisista tapahtumista ja näin ollen asettavat itsensä muita alhaisempaan asemaan. Tällöin aidon läheisyyden muodostaminen voi osoittautua hankalaksi. Tyypillistä on myös, että uhri välttelee täysin sitoutumista ihmissuhteisiin tai eristäytyy jo olemassa olevan suhteen sisällä. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 157–159.)

Vastakohtana eristäytymiselle esiintyy myös toisten ihmisten seuraan hakeutumista ja riippuvuutta. Sitoutumalla toiseen hyväksikäytetty kokee saavansa turvaa, merkitystä ja hyväksyntää. Sitoutuminen saattaa ilmetä jopa toisen kontrollointina, liiallisena tarvitsevuutena sekä jatkuvana pelkona tulla hylätyksi. Nämä ilmiöt aiheuttavat usein hankaluuksia parisuhteessa. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 159.) Hyväksikäytetty saattaa pelätä yksinoloa, ja äärimmilleen vietyinä hänen omat ajatuksensa, tunteensa ja

tarpeensa saattavat sekoittaa toisen ajatuksiin, tunteisiin ja tarpeisiin. Näin ollen hyväksikäytetyn voi olla jossain vaiheessa vaikeaa erottaa omia rajojaan toisen rajoista. Tällöin toiseen takertuminen tuntuu luontevalta vaihtoehdolta. (Bass & Davis 1994, 168.)

Parisuhde oli sellainen, että tarvitsin tosi paljon huolta ja turvaa, tarvitsin sitä äitiä edelleen. Se tunne oli tosi vahvasti pinnassa: tarvitsen äidin syliin ja äiti pitää musta huolta. Sen takia se oli tosi tärkeä mulle se parisuhde ja olin tosi riippuvainen tyttöystävästäni. Aina, kun me ei nähty muutamaan päivään, niin olin ihan silleen, että mun on pakko päästä hänen luo. Mutta sitten, kun oli sitä fyysistä läheisyyttä, seksuaalisuutta, se oli ihan sika pelottavaa ja tämä ristiriita oli todella todella todella vaikea ja pelottava ja olin koko ajan ihan sekaisin, että mitä mun pitää tehdä. (Mies 26 v.)

6.1.2.2 Suhteet samaan sekä vastakkaiseen sukupuoleen

Lapsena hyväksikäytön kohteeksi joutuneilla naisilla on tutkimusten mukaan ilmennyt vaikeuksia suhteissa miehiin. Nämä vaikeudet ovat saattaneet ilmetä mm. pelkona miehiä kohtaan, sillä monet ovat menettäneet hyväksikäytön myötä luottamuksensa miehiin. (Courtois 1979, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 52.) Vastakohtana tälle on kuitenkin joissakin tutkimuksissa pystytty osoittamaan, että jotkut lapsena hyväksikäytetyt naiset jopa yliarvostavat ja ihannoivat miehiä. Näiden naisten vihantunteet usein kohdistuvatkin muihin naisiin tai omaan itseensä. Tämä puolestaan aiheuttaa ongelmia naisten välisien ystävyys-suhteiden muodostamisessa. (Herman 1981, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 52.)

Heidi Valastin mukaan, jos poika on joutunut miehen hyväksikäyttämäksi, on tällä vaikutusta myös siihen, miten poika/mies mahdollisesti myöhemmin suhtautuu naisiin. Tähän vaikuttaa kuitenkin hyvin pitkälti se, miten pojan oma äiti on reagoinut lapsensa hyväksikäyttötapaan. Jos uhri on yrittänyt lapsena jollakin tavalla viestiä äidilleen hyväksikäyttökokemuksestaan, mutta äiti ei ole tätä huomannut, saattaa tämä synnyttää pojassa myöhemmin vihan ja pettymyksen tunteita äitiä kohtaan. Se voi ilmetä halveksuntana, epäkunnioituksena sekä haluna satuttaa tai tuhota äiti. Tätä kautta se voi heijastua myös pojan muihin naissuhteisiin. Naissuhteet eivät välttämättä onnistu, koska poika/mies pelkää läheisyyttä tai saattaa käyttäytyä passiivisaggressiivisesti ja vetäytyä ihmissuhteista. Mies saattaa myös idealisoida oman äitinsä yli-ihmiseksi ja näin ollen ajatella, että muut naiset eivät ole mitään hänen omaan äitiinsä verrattuna. Ilmiö saattaa kääntyä myös toisinpäin, jolloin mies alkaa palvoa kaikkia naisia ympärillään, mikä hyvin usein johtaa ihmissuhderiippuvuuteen. Sama ilmiö voi tapahtua myös pojan/miehen suhteissa muihin miehiin. Valastin mukaan on kuitenkin muistettava, että tekijän sukupuolella, asemalla uhrin elämässä sekä läheisten suhtautumisella tapahtumiin on aina oma vaikutuksensa siihen, miten tapahtumat vaikuttavat uhrin suhtautumiseen muihin ihmisiin. (Valasti 2014.)

Jos menisin lääkäriin ja se olisi aikuinen mies, jonka pitäisi vaikka jotenkin koskea muhun, niin se voisi olla tosi vaikeaa. Saattaisin sanoa, että voiko se olla joku nainen, joka koskee muhun. Just sellaisessa fyysisessä läheisyydessä, siinä se alkaa näkyä vähän. Ei semmoisessa normaalissa kanssakäymisessä. (Mies 26 v.)

6.1.2.3 Suhteet omiin vanhempiin ja muuhun perheeseen

Hyväksikäytettyjen suhde omiin vanhempiinsa voi vaihdella suuresti. Hyväksikäytetyt osoittavat negatiivisia asenteita esimerkiksi isä/tytär insestitapauksissa usein molempia vanhempiaan kohtaan, mutta kuitenkin useimmiten suuremmat vastenmielisyyden tunteet kohdistuvat omaan äitiin hyväksikäyttäjän sijaan. (Meiselman 1978; Herman 1981; DeYong 1982, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 52–53.) Yhtenä syynä tähän on voitu nähdä se, että erityisesti naiset pitävät äitiä kaikkivoipana suojelijana, jonka tehtävänä on suojella ja hoitaa lastaan. Jos äiti ei ole joko nähnyt lapsen hätää tai on jättänyt vain puuttumatta tähän, pidetään äitiä usein vastuullisena lapsuuden tapahtumista. (Sanderson 2002, 53.) Samanlaista äidin vastuullistamista oli havaittavissa myös haastattemieni miesten keskuudessa, sillä he kokivat, että äiti ei ollut kyennyt olemaan sellainen äiti, jollaista he olisivat toivoneet olleessaan tuen ja avun tarpeessa.

Kaukio-Rasilaisen mukaan kuitenkin on ollut havaittavissa, että jos tekijänä hyväksikäytössä ovat olleet omat vanhemmat, niin uhrin ymmärrys vanhempiaan kohtaan saattaa olla loputon. Vielä aikuisenakin lapset yrittävät luoda hyvää suhdetta vanhempiinsa jopa riippuvuuteen asti. Vaikka vanhemmat saattaisivat edelleenkin arvostella lastaan ja puuttua tämän elämään, on lapsella tarve pitää vanhemmistaan huolta ja tätä kautta saada heidän hyväksyntänsä ja rakkautensa. Ilmiötä ei voi Kaukio-Rasilaisen mukaan yleistää, mutta tietyllä ryhmällä sitä on ollut havaittavissa. Uhrin saattavat myöntää vanhempiensa tehneen väärin, mutta he eivät välttämättä näe sitä ristiriitaa vanhempiensa tekojen ja oman hoivaavan toimintansa välillä. (Kaukio-Rasilainen 2014.) Valastin mukaan suhde omiin vanhempiin tai suhteen uudestaan luominen on yleensä pitkä ja haastava prosessi: toiset haluavat katkaista välit kokonaan, kun toiset taas kamppailevat vanhempiaan kohtaan tuntemansa tarvitsevuuden ja ei-tarvitsevuuden välillä. Taustalla kuitenkin vaikuttaa hyvin pitkälti se, kuinka pitkällä uhri on omassa selviytymisprosessissaan. (Valasti 2014.)

On ollut paljon vihan tunteita äitiä kohtaan: miksi et nähnyt. Äiti oli tavallaan ainut tie, että pääsen ulos siitä tilanteesta, edes johonkin suuntaan. Se oli ainoa, mikä mulla oli siihen asiaan ja sitten kun se äitikään ei auttanut, niin muistan, että vajosin sellaiseen myttyyn. Oli vain se pelko, en nähnyt mitään tahoja maailmassa, joka olisi pitänyt musta huolta tai mitään, mistä olisi saanut turvaa. Äiti oli ainut turva. Mulle tuli myös sellainen olo, että kukaan ei halua auttaa, koska olin valmiiksi tosi sekavassa tilassa. Ajattelin, että äiti ei auta sen takia, että sitä ei kiinnosta. (Mies 26 v.)

Hyväksikäytetyn oma suhtautuminen perheenjäseniin saattaa myös muuttua asioiden selvittämisen myötä, mutta usein perhe ei muuta vanhoja käyttäytymismallejaan. Perhe saattaa sulkea hyväksikäytetyn perheen ulkopuolelle, jos hyväksikäytetty luopuu perheen sisäisistä toimintamalleista ja pyrkii selviytymään ja pääsemään yli lapsuuden traumaattisista tapahtumista. On kuitenkin ollut myös havaittavissa, että perheenjäsenten kanssa tekemisissä olo saattaa palauttaa kaikki lapsuuden kokemukset mieleen ja näin ollen vain pahentaa uhrin oloa erityisesti silloin, jos hyväksikäyttäjä on ollut perheen sisäinen henkilö. Kuitenkin on yleistä, että hyväksikäytetty saa tukea perheenjäseniltään selviytymisprosessiinsa. (Bass & Davis 1994, 207–208.)

Multahan on mennyt sisaruksien kanssa välit poikki kokonaan, ne ei suostu mua tervehtimään. Äitikin eläessään käänteli kadulla tuolla, kun tuli vastaan, niin selän mulle, se ei halunnut tuntea mua. Kukaan sisaruksistaakaan ei ole ottanut mitään yhteyttä, mutta en siis tarkoita sitä, että se olisi minua mitenkään auttanut. Koska mitään ei ole tapahtunut, niin mitään ei ole tapahtunut. Ei kukaan tiennyt eikä ymmärtänyt mitään. Olen hissun kissun kaikkien kanssa. Kun se näyttää olevan, että tämä tyyli ja tapa elää, se ei sukupolvelta toiselle vaihdu: sama tyyli jatkuu. (Mies 67 v.)

6.1.2.4 Vanhemmuus

Hyväksikäytöllä on omat vaikutuksensa myös vanhemmuuteen. Sanderson (2002) tuo esille mahdollisuuden hyväksikäytön kierteen jatkumiselle sukupolvelta toiselle. Riittävää tutkimustietoa tämän ilmiön todistamiseksi ei kuitenkaan ole, joten siihen tulee suhtautua varauksella. On kuitenkin esitetty, että lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö jättää jälkeensä niin suuren trauman, että hyväksikäytetty saattaa purkaa omaa taakkaansa omien lastensa kautta. Miehillä on katsottu olevan suurempi taipuvaisuus tähän. Hyväksikäytetyt äidit saattavat kuitenkin mahdollistaa omien lapsiensa hyväksikäytön pysyttelemällä emotionaalisesti ja fyysisesti erossa omista lapsistaan. Heidän osoittamassaan läheisyydessä saattaa esiintyä myös liikaa seksuaalisia merkityksiä ja vivahteita. Hyväksikäytetyt ovat myös saattaneet saada lapsuudessaan vääränlaisen kuvan vanhempnana olemisesta, ja siksi heillä ei ole kykyä suojella omia lapsiaan mahdollisilta hyväksikäyttötapauksilta. (Goodwin ym. 1981, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 53–54.)

Valastin mukaan uhreille on hyvin tyypillistä, että he haluavat saada itselleen toimivuuden-, vaikuttavuuden- ja hallinnantunteen kokemuksia. Kun uhrilla on traumoja, hän ei usein osaa rakentavalla tavalla käsitellä niitä. Uhrin perimmäisenä pyrkimyksenä on lievittää omaa sietämätöntä kipukokemustaan ja saada se hallintaan, mutta toimintatavat eivät välttämättä kuitenkaan ole toimivia muiden kannalta, jolloin hyväksikäytetty saattaa esimerkiksi itse ryhtyä hyväksikäyttäjäksi. Naiset useimmiten tiedostavat mahdollisuutensa toimia väärin, jolloin he osaavat välttää sitä. Miehet puolestaan useimmiten rupeavat toimimaan. Toimiminen ei kuitenkaan suoranaisesti

tarkoita hyväksikäyttöä, vaan se voi ilmetä minkälaisena tahansa toimimisena, kuten kiusaamisena. (Valasti 2014.) Kun uhri pelkää jatkavansa hyväksikäytön kierrettä, tekee hän usein tietoisesti ratkaisun olla hankkimatta lapsia. Tällöin uhri pyrkii keskittymään vain aikuisten maailmaan ja sulkemaan lapset sen ulkopuolelle. Joskus päätös ei kuitenkaan ole ollut niin tietoinen ja naiset esimerkiksi päätyvät myös abortteihin pelätessään vanhemmaksi tuloa hyväksikäytön jälkeen. (Laitinen 2004, 253–254.)

Heidi Valastin mukaan usein hyväksikäytön uhrit ajattelevat, että eivät missään nimessä halua, että heidän lapsensa joutuvat kokemaan saman, mitä äiti tai isä on joutunut kokemaan, ja näin ollen välttämättä mitään riskiä varsinaiselle hyväksikäytön jatkumiselle sukupolvelta toiselle ei ole. On kuitenkin mahdollista, että vanhempi ryhtyy tekemään niin paljon hyvää omalle lapselleen, että toteuttaakin kaikkia niitä asioita, joita itse jäi lapsuudessaan vaille oman lapsensa kautta, ja täten kahlitsee lapsensa hyvyyteen. Tätä kautta on mahdollista, että vanhempi salakavalasti käyttääkin omaa lastansa hyväksi tekemällä lapsesta omien menetettyjen kokemustensa tai ohitettujen tarpeidensa toteutuskentän. Valastin mukaan tämä on tyypillisempää naisille, mutta mahdollinen ilmiö myös miehille. (Valasti 2014.)

Oman lapsen syntymä saattaa myös nostaa pintaan lapsuuden muistot. Myös raskaudella on nähty olevan oma vaikutuksensa naisten muistojen palautumiseen. Miesten kohdalla ei ole pystytty selvittämään sitä, onko poikalapsen syntymällä vaikutusta lapsuudessa hyväksikäytetyn isän muistojen palautumiseen. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 161.) On kuitenkin pystytty osoittamaan, että samaa sukupuolta olevaan lapseen suhteen muodostaminen on hankalampaa. Lapsuuden kokemukset myös saavat ihmisen epäilemään omaa itseään ja oman toimintansa tarkoituksia, mikä saattaa johtaa ylivarovaisuuteen. Tällöin ihminen rajoittaa omaa itseään, mutta rajojen asettaminen lapselle voi olla hankalaa. Lapsen saattaa kohdistua myös kuviteltuja ja hallitsemattomia pelkoja sekä tunnekylmyyttä. (Laitinen 2004, 255.) Ylivarovaisuus voi johtaa myös pikkutarkkuuteen, jolloin vanhempi seuraa tarkasti jokaista lapsensa liikettä ja on hyvin huolissaan lapsestaan (Sanderson 2002, 53–54).

Vanhemmat usein tuntevat aistillisia tuntemuksia lapsiaan kohtaan, sillä erityisesti pienten lasten hoitaminen voi olla hyvin fyysistä. Tällöin vanhempi saattaa reagoida lapseen seksuaalisesti, mikä väliaikaisena on normaalia. Lapset saattavat myös testata vanhempiensa seksuaalisia rajoja esimerkiksi koskettamalla vanhempien kehon eroottisia alueita. Tällöin rajojen asettaminen on oleellista. Vanhemmat saattavat kokea myös kiusallisuutta lastensa läheisyydessä ja pelätä toimivansa vahingollisella tavalla. (Bass & Davis 1994, 198–199.)

Vanhemmuus ei ole hyväksikäytetyille pelkästään kamppailua omien muistojen, tunteiden ja ajatusten kanssa, vaan äitiys ja isyys luovat myös vahvoja ilon ja onnellisuuden tunteita. Lasten merkitys saattaa olla poikkeuksellisenkin suuri. (Laitinen 2004, 257.) Hyväksikäytetyt voivat olla mitä parhaimpia vanhempia ja saada vanhemmuuden kautta korvaavia kokemuksia, joita he eivät omassa lapsuudessaan saaneet (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 162).

Kyllä mä ajattelen, että on mahdollista, että mulla on lapsia joskus. Tiedän, että sitten, kun mulla on omia lapsia, niin varmasti tulee kaiken maailman tunteita tähän aiheeseen liittyen pintaan. Mutta en ole miettinyt, mitä ne on, ne tulee sitten. En voisi olla vanhempi nyt. (Mies 26 v.)

6.1.2.5 Uhriutumisen

Niin naiset kuin miehetkin saattavat asettaa itsensä usein myös uhrin rooliin objektiksi, jolloin trauma vain toistaa itseään (Kuusikallio & Kuusikallio 2013, 186). Tällöin kyseeseen tulee ns. uhriutumisen, jossa hyväksikäytetyn uhriksi joutuminen jatkuu. Muodostaessaan pitkäkestoisia ja läheisiä suhteita hyväksikäytetyt saattavat pakonomaisesti hakeutua ihmissuhteisiin, jotka ovat heille tuhoisia. Tällaisia ovat esimerkiksi väkivaltaiset parisuhteet. (Sanderson 2002, 54.) Hyväksikäytetyillä on usein huono omanarvontunne, jolloin he saattavat ajatella, että he eivät ansaitse parempaa ja tyytyvät näin olemaan suhteissa vain ”kynnysmattoina” (Tsai & Wagner 1978; Meiselman 1978, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 54–55). Hyväksikäytetyn käsitys hyvästä suhteesta saattaa olla vääristynyt lapsuuden kokemusten myötä eikä hän ole omaksunut taitoja luottaa itseensä ja suojata omaa itseään haitalliselta toiminnalta (Meiselman 1978; Herman 1981, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 55). Lapsena seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneet naiset ovat usein myös alttiimpia joutumaan raiskauksen uhriksi (Russel 1986, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 55).

Kaukio-Rasilaisen mukaan uhriutumisen ilmiötä ei kuitenkaan voida yleistää, sillä monet hyväksikäytön uhrin elävät onnellisissa parisuhteissa. Osa taas ei ole ollut minkäänlaisessa parisuhteessa ja on saattanut eristäytyä täysin omiin oloihinsa. Miehillä on myös hyvin tyypillistä se, että he eivät useinkaan anna lupaa uhriudelle, kun taas monilla naisilla on ollut havaittavissa niin sanottua ratsastamista uhriuden varjolla. Uhrin roolista ei haluta päästä irti, sillä se luo henkilölle tietynlaisen erityisaseman, kun ei tarvitse ottaa vastuuta omasta elämästä. Uhrin roolilla saa helposti myös myötätuntoa ja huomiota. (Kaukio-Rasilainen 2014.)

Olen tavallaan uhriutunut kaikissa niissä seksuaalisissa kanssakäymisissä, koska en ole ikinä halunnut niitä, niin mähän olen asettanut itseni uudelleen siihen asemaan. Kaikki seksuaalinen kanssakäyminen on ollut sellaista, että vaikka olenkin hakeutunut siihen tilanteeseen, en ole halunnut sitä, että joku koskettaa mua tai mitään seksuaalista kanssakäymistä. Mä vain hakeuduin siihen silti. (Mies 26 v.)

6.1.2.6 Läheisyyden pelko

Tyypillinen seuraus lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on myös läheisyyden pelko. Se voi ilmetä mm. lyhytaikaisten suhteiden jatkuvana etsimisenä. Yleensä tällaisiin suhteisiin liittyy vakaiden ja pitkien suhteiden sijaan satunnaisia sukupuoliyhdyntöjä.

Hyväksikäytetty on menettänyt luottamuksensa toisiin ihmisiin ja uskoo, että kaikki käyttävät häntä hyväkseen. (Sanderson 2002, 56.) Läheisyyden pelkoon liittyvä luottamus on yleensä hyvin mustavalkoista: joko luottaa sokeasti tai ei ollenkaan (Bass & Davis 1994, 165). Luottamuksen menettämisen taustalla voi olla esimerkiksi hyväksikäytetyn aikaisempi emotionaalinen suhde hyväksikäyttäjään, minkä hyväksikäyttäjää kuitenkin petti. (Jehu ym. 1985, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 56.)

Kaukio-Rasilaisen mukaan läheisyyden pelkoa voi ilmetä myös parisuhteessa olevilla (Kaukio-Rasilainen 2014). Läheisyyden pelko saattaa aiheuttaa parisuhteessa sen, että hyväksikäytetty osapuoli samanaikaisesti sekä vetää puolisoa puoleensa että työntää häntä etäämmälle aiheuttaen hyvin ristiriitaisia tuntemuksia kumppanissa. Hyväksikäytetty pelkää hylätyksi tulemista ja näin ollen kieltää koko läheisyyden tarpeensa. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 159.) Läheisyys saattaa tuntua tukahduttavalta ja häiritsevältä, jopa pelottavalta. Joskus läheisyys ystävien kanssa tuntuu luontevalta, mutta sitoutuminen esimerkiksi parisuhteeseen saattaa aiheuttaa paniikkia. (Bass & Davis 1994, 163–164.)

En ole oikein pystynyt ottamaan lähelle. Seurustelin kaksi vuotta silloin ja se oli ihan kamalaa tai no oli se ihan kivaakin, mutta se läheisyys oli ihan hirveän pelottavaa. En halunnut sitä, se tuntui pahalta, mutta sitten mä ikään kuin pakotin itseni siihen. Sitä piti olla, koska on nyt tämä parisuhde ja tuo toinenkin ihminen sitä haluaa. Jälkikäteen olen tajunnut, että mä ikään kuin pakotin itseni siihen läheisyyteen siinä parisuhteessa ja muutenkin niiden muidenkin ihmisten kanssa. Enhän mä niidenkään kanssa halunnut mitään läheisyyttä, niiden joidenkin satunnaisten seksikumppaneiden, se oli sellainen pakko, että sitä oli pakko vaan olla. (Mies 26 v.)

6.1.2.7 Rajojen asettaminen

Hyväksikäytetyille omien rajojen asettaminen voi osoittautua yllättävän hankalaksi. Hyväksikäytetyllä ei välttämättä ole laisinkaan kykyä sanoa ”ei” ja asettaa rajoja tai rajoituksia omaan itseensä. (Bass & Davis 1994, 164.) Kylmälän ja Kaukio-Rasilaisen mukaan monilla uhreilla itsensä suojeleminen on hukassa: hyväksikäytetty saattaa esimerkiksi antaa omat yhteystietonsa kenelle tahansa ja tätä kautta ajautua tilanteisiin, joissa toistaa lapsuuden aikaisia traumoja. Kylmälän ja Kaukio-Rasilaisen mukaan tämä on merkki jonkinlaisesta rajattomuudesta ja siitä, ettei aikuisuudessa osata suojata itseä. (Kaukio-Rasilainen 2014; Kylmälä 2014.) Kaukio-Rasilainen vielä korostaa ”ei” sanomisen vaikeutta: Suostumalla lähes kaikkeen uhri pyrkii hakemaan tietynlaista hyväksyntää ja rakkautta. Ongelmaksi kuitenkin muodostuu se, että hyväksyntää ja rakkautta haetaan ihan keneltä tahansa. (Kaukio-Rasilainen 2014.) Kylmälän mukaan erityisesti miehillä rajattomuus on ilmennyt epämääräisinä ”sessioina”, joissa miehet toistavat lapsuuden aikaisia kokemuksiaan (Kylmälä 2014). Valasti puolestaan näkee, että monille uhreille on saattanut jäädä päälle myös niin sanottu ilmaisematon

hälytystila. Koska hyväksikäytetty ei kyennyt hyväksikäyttötilanteessa sanomaan tekijälle ”ei”, saattaa hän nyt aikuisuudessa sanoa ”ei” itselleen. Uhri saattaa lisäksi toimia hyvin vastustelevasti kaiken suhteen ja torjua esimerkiksi avun. (Valasti 2014.)

Seksi on tai ylipäätään tämä mun seksuaalisuus on ollut nyt aikuisena sitä, että mulla ei ole rajoja. Kuka vain voi tehdä mulle mitä vain ja mulla ei ole mitään oikeutta tai tilaa sanoa, että en halua. Se on ollut sellaista sen lapsuuden tapahtuman toistamista. Jos sanoisin, että ei, en halua, niin se muistuttaisi tosi paljon sieltä lapsuudesta. Se toisi mieleen sen, miten en pystynyt silloin lapsena sanomaan, että en halua. Nyt aikuisuudessa mulle on tullut tosi paljon sellaisia tunteita, että haluan vain huutaa sille pedofiilille, että en halua, älä koske muhun, sä et saa tehdä näin. Jotenkin sen sanominen ääneen tai ilmaiseminen jollekin seksikumppanille on ollut tosi vaikeaa. Se on muistuttanut siitä tunteesta, niin on ollut jotenkin helpompi vain sitten olla mukana ja tehdä mitä vaan. (Mies 26 v.)

Myös kyky päättää omasta ajasta, oman kehon suojeleminen ja omien tarpeiden asettaminen muiden edelle saattaa olla hankalaa. Omien lapsien kanssa voi olla vaikeaa erottaa omia ja lapsen emotionaalisia rajoja ja ymmärtää, että vanhempi ja lapsi eivät ajattele ja tunne samalla tavalla. Rajojen asettaminen tulee esille myös parisuhteessa: hyväksikäytetty osapuoli voi tuntea olevansa parisuhteessa vain se antava taho eikä koe oikeudekseen sanoa ”ei”. (Bass & Davis 1994, 136–198.)

Seksi oli tosi paljon sitä, että pidin naisista huolta ja mun tarpeet... tai ei mulla ollut mitään tarpeita, ei niillä ollut mitään merkitystä. Se oli semmoista, että mennään koko ajan sen toisen tarpeiden mukaan tai niiden tarpeiden, mitä mä kuvittelin, että sillä toisella oli. (Mies 26 v.)

6.1.3 Vaikutukset käytökseen

Lapsuudessa koetun seksuaalisen hyväksikäytön on todettu vaikuttavan myös uhrin käyttäytymiseen hänen aikuisiällään. Nämä käyttäytymisen piirteet, joita seksuaalinen hyväksikäyttö on aiheuttanut, eivät ole kovinkaan positiivisia. Hyväksikäytetyillä on havaittu erityisesti itsetuhoisuutta, joka saattaa ilmetä itsensä vahingoittamisena, syömishäiriöinä tai esimerkiksi päihteiden väärinkäyttönä. Tyypillisiä ovat myös uhkapelit, varastelu ja rahantuhlailu. (Sanderson 2002, 56–57.) Heidi Valastin mukaan myös erilaiset riippuvuudet voidaan nähdä itsetuhokäyttäytymisenä (Valasti 2014).

6.1.3.1 Itsetuhoisuus

Syynä itsetuhoiseen käytökseen voidaan nähdä syyllisyys, häpeä, viha ja itsesyytökset, joita hyväksikäytetty mielessään kantaa. Näiden teemojen käsittely johtaa usein huonoon itsetuntoon ja minäkuvaan. Tällöin itsensä suojele voi olla haastavaa ja hyväksikäytetty saattaa pyrkiä tuhoamaan itsensä joko fyysisillä tai sosiaalisilla keinoilla. (Bagley & Ramsey 1985; viitattu teoksessa Sanderson 2002, 57.) Uhri pyrkii kontrolloimaan tuskan tunteitaan: tuntemalla fyysistä kipua välttää henkisen tuskan (Bass & Davis 1994, 33–34). Hyväksikäytetty saattaa vahingoittaa itseään alistaakseen syyllisyyden- tai häpeäntunteita sekä saattaa nähdä itsensä vahingoittamisen ainoana keinona ilmaista tunteidensa sekavuutta (Carroll ym. 1980; Goodwin ym. 1979; Grunebaum & Klerman 1967; Walsh & Rose 1988, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 57). Itsensä vahingoittaminen saatetaan nähdä myös ainoana keinona taas tuntee lapsuuden traumojen läsnäolo: Uhri on saattanut erottaa oman ruumiinsa järjestään välttääkseen kivun. Jotta uhri pystyisi todistamaan itselleen, että hän on edelleen elossa, aiheuttaa hän itselleen kipua. Lapsuudessa tuska on saatettu yhdistää myös rakkauteen, jolloin tuskan tuottaminen itselleen elvyttää jälleen rakkauden tunteet. Uhri saattaa myös haluta rangaista itseään, sillä hän näkee itsensä niin pahana olentona. (Gil 1988, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 57–58.)

Tyypillisimmät tavat vahingoittaa itseään erityisesti naisilla ovat raapiminen, pureminen, itsensä leikkely sekä ruumiinosien lävistäminen (Sanderson 2002, 57). Yleisemmin tekojen jäljet pyritään salaamaan, mutta jotkut saattavat hakea huomiota aiheuttamallaan vammoilla. Tämä saattaa olla jäänteitä lapsuuden kokemuksista, jolloin lapsi on oppinut, että itsensä vahingoittaminen on ollut ainut keino saada hoivaa ja huolenpitoa. Itsensä vahingoittaminen voi tapahtua joko satunnaisesti tai rituaalinomaisesti. (Gil 1988, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 57–58.) Kylmälän mukaan myös miehillä on ollut havaittavissa itsetuhoista käyttäytymistä (Kylmä 2014).

Itsensä vahingoittaminen on saattanut edetä sekä nais- että mieshyväksikäytetyillä jo itsemurhayrityksiin tai jopa niiden toteutumiseen (Harrison ym. 1984, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 58). Hyväksikäytetty saattaa ajatella, että elämä tuntuu niin hallitsemattomalta, että itsemurha on ainut mahdollisuus. Jos hyväksikäytetyllä on niin paha olo, että hän haluaisi vain kuolla, on taustalla usein sisällä kumpuava viha, joka tulisi pyrkiä kohdentamaan sen oikeaan kohteeseen, hyväksikäyttäjään. (Bass & Davis 1994, 34, 149.)

En mä ikinä mitään konkreettista harkinnut tehdä, mutta tosi usein oli just se tunne, että se kaikki, mitä oli ja mitä mä tunsin... Tavallaan mun maailmani oli tosi paljon vain paha oloa ja oli tosi vähän asioita, tosi vähän sellaisia syitä, joiden takia olisi halunnut jatkaa elämistä tai halunnut vaikka herätä seuraavana päivänä. Se selvästi johti siihen ajatukseen, että jos en olisi olemassa, niin ei olisi myöskään kaikkea tätä paha oloa. (Mies 26 v.)

6.1.3.2 *Syömishäiriöt ja kehon kontrollointi*

Lapsilla saattaa hyväksikäytön seurauksena ilmetä ruokahalun muutoksia (Anderson ym. 1976; Peters 1984, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 58–59). Tästä syystä aikuisillakin yksi hyväksikäytön pitkäaikaisista vaikutuksista on syömishäiriöt. Tyypillisimpiä uhreilla ilmenneitä syömishäiriötä ovat anorexia nervosa sekä bulimia. Syynä syömishäiriöön voidaan nähdä hyväksikäytettyjen kokema inho omaa naisellisuutta/miehisyyttä, seksuaalisuutta ja kielteistä vartalokuvaa kohtaan. (Oppenheimer ym. 1986, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 58.) Ongelmat syömisen kanssa saattavat myös toimia uhrin hätähuutona ulkopuolisille sekä tapana estää oman kehon muuttuminen esimerkiksi aikuistumisen myötä. Erityisesti naisilla jo nuoruudessa saattaa olla toiveena, ettei heille kasva rintoja tai kehity täyteläisiä muotoja, jotta kukaan ei tuntisi heitä viehättäviksi ja seksuaalisesti haluttaviksi. (Bass & Davis 1994, 35, 160.) Oman sukupuolisuuden ilmeneminen omassa kehossa muistuttaa hyväksikäyttökokemuksista ja tästä voi seurata nimenomaan syömishäiriöitä (Calam & Slade 1986, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 59). Lisäksi syyllisyydentunteet, itsesyytökset ja tarve rankaista omaa itseään saattavat olla syömishäiriöiden taustalla (Sanderson 2002, 59). Itsensä nälkään näännyttämällä uhri saattaa myös pyrkiä hallintaan, jota hänellä ei ollut hyväksikäyttäjäänsä kohtaan (Calam & Slade 1968, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 59).

Bulimian sairastavilla oksentelun taustalla saattaa olla kokemuksia siitä, kuinka hyväksikäyttäjä työnsi sukupuolielimensä heidän suuhunsa. Tästä syystä uhri saattaa edelleen aikuisiällä oksentaa ymmärtämättä oksentamisen perimmäistä syytä. (Bass & Davis 1994, 160.) Hyväksikäytetyn keho on myös saattanut olla koko lapsuuden ajan jatkuvassa stressitilassa, jos esimerkiksi kotona lapsi ei ole saanut riittävästi ravintoa tai hänestä ei ole muuten huolehdittu. Näin ollen on täysin luonnollista, että aikuisuudessa lapsuuden stressitila saattaa puhjeta esimerkiksi bulimiana. (Kaukio-Rasilainen 2014.)

Anoreksian ja bulimian lisäksi hyväksikäytetyillä, sekä naisilla että miehillä, on havaittu myös pakonomaista ylensyöntiä. Keskittyessään syömiseen uhri unohtaa tuntemansa tuskan ja pelon ja pyrkii näin välttelemään ongelmiaan. Ylensyömisen taustalla voidaan nähdä myös pyrkimykset suojella itseään. Hyväksikäytetty uskoo olevansa turvassa lihottamalla itsensä isokokoiseksi, koska tällöin hän on vähemmän haluttava ja turvassa ahdisteluilta. Uhri saattaa kokea olevansa näin näkymättömämpi ja epätodennäköisemmin uuden hyväksikäytön uhri. (Bass & Davis 1994, 160.) Kaukio-Rasilaisen mukaan hyväksikäytetty saattaa pyrkiä ylipainolla luomaan itselleen suojamuurin, jonka taakse voi piiloutua (Kaukio-Rasilainen 2014). Ihminen suojaa minuutensa ydintä kaikella sillä massalla, jonka hän ympärilleen kasvattaa ja näin pitää muut ihmiset fyysisestikin kauempana (Valasti 2014). Toisaalta isolla koolla voidaan pyrkiä myös olemaan näkyvämpiä ja hallitsemaan tilaa ympärillä (Bass & Davis 1994, 160; Sanderson 2002, 59). Jos uhrilla ei ole yhteyttä omaan kehoonsa tai sitä ei ole koskaan ollutkaan, on mahdollista, että hän saattaa lihoa huomattavankin ylipainoiseksi ja pyrkiä syömällä siihen, että tuntuisi edes joltakin (Valasti 2014).

Toinen keino hallita omaa kehonkuvaa on äärimmäisyyksiin viety liikunnan harrastaminen. Tällöin hyväksikäytetty pyrkii liikunnan tuottaman hyvänolon sijaan rankaisemaan itseään äärimmäisellä liikunnalla. (Suomen Delfins Ry 2013.) Valastin mukaan miesten kohdalla syömishäiriöt ovat lisääntyneet nimenomaan erilaisten nykypäivänä trendinä olevien dieettien ja kehonmuokkausmenetelmien aiheuttaman kontrollin tarpeen myötä. Valtava kontrollin tarve ruoan ja kehon ympärillä saattaa olla peräisin häpeäntunteesta, joka on saanut alkunsa siitä, ettei ole tullut kohdatuksi omana itsenään kasvuvuosien aikana ja ei ole saanut luotua riittävän rakastavia kiintymyssuhteita. (Valasti 2014.)

6.1.3.3 Riippuvuudet

Hyväksikäytön seurauksena saattaa ilmetä myös erilaisia riippuvuuksia, joiden avulla hyväksikäytetty pyrkii helpottamaan oloaan ja hallitsemaan ympäristöään (Bass & Davis 1994, 35–36). Riippuvuuksissa on pohjimmiltaan kyse itsetuhokäyttäytymisestä ja ne lähtevät yleensä kertymään erilaisten stressireaktioiden päälle. Riippuvuuksissa ei olekaan varsinaisesti kyse lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön pitkäaikaisista vaikutuksista, vaan vaikutusten päälle tulevista uhrin selviytymiskeinoista, joilla kokemusten jättämiä vaikutuksia pyritään pitää piilossa. Riippuvuudet saavat usein aikaan vain näennäisen helpotuksen tunteen traumatisoituneelle ihmiselle, mutta todellisuudessa ne eivät auta selviytymisprosessin etenemisessä. (Valasti 2014.)

Tyypillisimpiä riippuvuuden kohteita ovat alkoholi ja huumeet, sillä ne auttavat tehokkaasti hetkellisesti turruttamaan tunteita ja tukahduttamaan muistoja ja pahaa oloa. Hyväksikäytetyillä on havaittu riippuvuutta myös mm. uhkapeleihin sekä työntekoon. Uhkapelien avulla hyväksikäytetty pitää yllä unelmaa paremmasta elämästä suuren voittopotin toivossa. Uhkapelien kautta uhri saa myös jännitystä ja täten on helpompi paeta oman elämän ongelmia. Menestyksen toivossa monet hyväksikäytetyt myös paneutuvat työntekoon. Työssä onnistuminen peittää allensa kaiken sen pahuuden, jota lapsuuden kokemukset ovat aiheuttaneet. Sen lisäksi uhri saattaa pyrkiä välttelemään omaa sisäistä elämäänsä ja ympärillään olevia ihmisiä. (Bass & Davis 1994, 35–36, 157.) Työhön paneutuminen saattaa ulospäin näyttää hyvinkin tehokkaalta, mutta todellisuudessa henkilö toimii uupumuksen rajamailla, jolloin riippuvuuden itsetuhoinen puoli tulee esille (Valasti 2014). Erityisesti miehillä on todettu ilmenevän tätä työhön uppoutumista ja uralla etenemisen tarvetta. Tällöin miehellä on mahdollisuus kovettaa oma miehisyytensä ja estää oma haavoittuvaisuutensa. (Suomen Delfins Ry 2013.) Valastin mukaan erilaiset toiminnalliset riippuvuudet ovat muutenkin tyypillisempiä miehille kuin naisille, sillä naisilla riippuvuus liittyy enemmänkin ihmissuhteisiin tai esimerkiksi syömiseen.

Kun oli tosi paha olo, niin yritin peittää sitä pahaa oloa monilla asioilla: Katsoin tosi paljon leffoja tai pelasin tosi paljon videopelejä, koska ne vetää mun huomion kokonaan. Se on niin kuin semmoista fyysistä

tekemistä ja videopeleissä on tosi paljon tavoitteita. Siellä on tosi monella eri tasolla muuta ajateltavaa. Se bloggasi muut asiat. Sitä olen tehnyt tosi silleen riippuvuudenomaisesti monesti. Kun on tullut jotain vaikeita aiheita, niin sitten olen saattanut sitä tehdä silleen pakonomaisesti, vaikka mua ei yhtään huvittaisi. (Mies 26 v.)

Riippuvuuksien lisäksi hyväksikäytetyillä saattaa ilmetä myös pakonomaista valehtelua sekä varastamisen tarvetta. Valehtelun taustalla voidaan nähdä vaikuttavan lapsuuden aikaiset tapahtumat, joissa lapsi on joko omasta tahdostaan tai toisten painostuksesta vaiennut hyväksikäytöstä. Tällöin lapsesta on kehittynyt jo varhaisessa vaiheessa hyvä valehtelija. Varastelu puolestaan antaa hyväksikäytetyille mahdollisuuden löytää elämäänsä hauskanpitoa ja jännitystä sekä niitä samoja syyllisyyden, kauhun ja adrenaliinin tunteita, joita hyväksikäyttö aiheutti. Varastelun avulla hyväksikäytetty pystyy myös uhmaamaan auktoriteettia, mutta se voi myös toimia uhrin avunhuutona. (Bass & Davis 1994, 35.)

6.1.4 Vaikutukset havainnointiin ja kognitioihin

Lapsuudessa koetulla seksuaalisella hyväksikäytöllä on nähty olevan vaikutusta myös uhrin havainnointikykyyn sekä erilaisiin kognitiivisiin ominaisuuksiin (havainnointi, ajattelu, päättelykyky, muisti, oppiminen). Näistä yleisimpiä ovat olleet erilaiset vääristymät, asioiden kieltäminen, dissosiaatiot, unettomuus, monitasoinen persoonallisuus, havainnoinnin häiriötilat sekä hallusinaatiot. Näiden lisäksi lapsuuden tapahtumat myös usein toistuvat unissa painajaisina. (Sanderson 2002, 60.)

6.1.4.1 Kognitiiviset häiriöt

Hyväksikäytön uhreilla on usein sekä omaan itseensä että ympäröivään maailmaan liittyviä kognitiivisia häiriöitä. Näistä tyypillisimpiä ovat hyväksikäytetyn tapa suurennella tai vähätellä asioita, yleistää käsityksiään tai omata harhaisia käsityksiä asioista. Uhri saattaa tehdä myös liian nopeita johtopäätöksiä, ajatella hyvin tunteikkaasti tai kaksijakoisesti (kaikki tai ei mitään –ajattelu), ottaa asiat liian henkilökohtaisesti tai tehdä vääriä arviointeja asioista. (Jehu ym. 1985, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 60.)

Kylmälän ja Kaukio-Rasilaisen mukaan hyväksikäytetyillä saattaa olla hyvinkin vääristyneitä käsityksiä esimerkiksi omasta haluttavuudestaan: jotkut saattavat kuvitella, että jokainen vastakkaisen sukupuolen edustaja on hänestä kiinnostunut seksuaalisesti. Yhtenä syynä tähän voidaan nähdä tapa, jolla hyväksikäyttäjä on saattanut kehua lasta hyväksikäytön aikana ja tämän seurauksena uhrille on muotoutunut vielä aikuisuudessakin vaikuttava tietynlainen käsitys itsestään. (Kaukio-Rasilainen 2014; Kylmä 2014.) Erityisesti miehillä on ollut havaittavissa tällaista ns. minä tulen, minä

näytän –ajattelua, joka saattaa mennä jopa röyhkeyden ja häpeämättömyyden puolelle. Tällaisen toiminnan seurauksena usein kuitenkin on se, että itsensä suurentelu jossain vaiheessa kääntyy mieheen itseensä ja hän saattaa suojassa muiden katseilta purkaa tunteensa ja pyrkii pääsemään eroon kokemuksesta esimerkiksi jonkun seksuaalisen toiminnan kautta. (Valasti 2014.)

Musta tuntui, että jos joku koski muhun, niin mulle tuli sellainen olo, että se haluaa jotenkin kosketella mua seksuaalisesti. Moni hellyyden osoitus, mä torjuin ne vaan. Pelkäsin, että toi haluaa kosketella mua. (Mies 26 v.)

Hyväksikäytetyillä ilmenevä kaksijakoinen eli mustavalkoinen ajattelu saattaa johtaa ylilyönteihin rajojen asettamisen suhteen, sillä uhrin silmissä ihmiset ovat joko täysin hyviä tai täysin pahoja. Tällöin mikä tahansa yllättävä muutos elämässä voi saada uhrissa aikaan puolustusrefleksin ja kaikki ne tunteet, joita uhri pitää sisällään, saattavat purkautua kohdistuen kehen tahansa. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 28.) Ilmiön taustalla voidaan nähdä lapsuudessa sisäistetyt joko annetut tai pakolla syötetyt kielteiset tai asiattomat viestit. (Sanderson 2002, 60.)

6.1.4.2 Kieltäminen

Yksi tyypillisimmistä puolustusmekanismeista, joita hyväksikäytetyillä ilmenee, on kieltäminen. Jotta uhri pystyisi selviytymään lapsuuden aikaisista traumaista, sulkee hän kokemukseensa liittyvät muistot ja tunteet käsittelykykynsä ulkopuolelle. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 27.) Uhri pyrkii välttelemään kokemuksiaan tai saattaa kieltää niiden tapahtumisen kokonaan ja näin ollen jättää esimerkiksi terapian yhteydessä kertomatta lapsuuden tapahtumista. (Sanderson 2002, 61.) Uhri on saattanut elää lapsuutensa kieltäen tapahtumat halutessaan uskotella itselleen, ettei mitään todellisuudessa ole tapahtunut tai hänen perheensä tai muut läheisensä ovat pitäneet häntä valehtelijana (Bass & Davis 1994, 64). Tästä seurauksena voi olla aikuisuudessa esille tulevia havainnointihäiriöitä, jotka ilmenevät hyväksikäytön ja sen vaikutusten vähättelynä tai jopa kokemusten todenperäisyyden epäilynä. Tällöin hyväksikäytetty ei välttämättä osaa yhdistää aikuisuudessa ilmeneviä ongelmiaan lapsuuden aikaiseen hyväksikäyttöön, vaikka hän kuitenkin kykenisi muistamaan tapahtumat. (Sanderson 2002, 61.) Kylmälän mukaan monilla hyväksikäytetyillä on paranemisprosessinsa aikana vaiheita, jolloin he ovat täysin varmoja siitä, mitä heille on lapsuudessa tapahtunut. Mieli kuitenkin saattaa selittää uhrille: ei se ole sinun elämäsi, ei sinulle ole mitään sellaista tapahtunut. (Kylmälä 2014.)

6.1.4.3 Dissosiaatiot ja monitasoinen persoonallisuus

Dissosiaatiolla eli ihmisen kyvyttömyydellä yhdistää itseään tai kokemaansa tunnetta tapahtuvaan tai tapahtuneeseen asiaan on nähty olevan myös yhteys lapsuuden aikaisiin hyväksikäyttötapauksiin. Dissosiaatioista kärsivä ihminen kokee tunteensa täysin tilanteen ulkopuolella. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 29.) Dissosiaatiot saattavat myös estää hyväksikäytetyn pääsyn omaan muistiinsa, joka puolestaan voi johtaa muistikatkoksiin (psykkisperäinen amnesia). Tämän seurauksena monillakaan hyväksikäytetyillä ei ole mitään muistikuvia lapsuuden aikaisista tapahtumista eivätkä nämä muistikuvat välttämättä koskaan edes palaudu.

Lapsuudessa koetulla seksuaalisella hyväksikäytöllä on nähty olevan yhteyksiä myös monitasoiseen persoonallisuuteen, jolloin henkilöllä on useampi eri persoonallisuus tai persoonallisuuden tila, jotka toistuvasti hallitsevat henkilön käyttäytymistä. Persoonallisuuksia voi olla jopa satoja ja siirtyminen niiden välillä saattaa tapahtua yllättäen. (Sanderson 2002, 63–64, 149.) Hyväksikäytetty saattaa nähdä itsensä vielä sinä pienenä lapsena, joka joutui aikuisen hyväksikäyttämäksi, mutta toisaalla taas esittää ulkopuolisille kaiken olevan kunnossa (Bass & Davis 1994, 30).

6.1.4.4 Pakkomielteet ja hallusinaatiot

Hyväksikäytetyillä on havaittu myös erilaisia havainnoinnin häiriötiloja ja pakkomielteitä, jotka saattavat aiheuttaa epävarmuutta. Tyypillisiä pakkomielteitä ovat impulsiivinen tarve vahingoittaa omaa lasta ja tunne siitä, että lapsi on vaarassa vanhemman poissa ollessa. Tyypillistä on myös yksinäisyyden pelko sekä erilaiset illuusiot, jotka usein liittyvät pahaan voimaan, jonka uhri uskoo päässeensä hänen sisälleen. Havainnoin häiriötiloihin kuuluu myös hallusinaatiot, jotka voivat ilmetä niin näkö-, kuulo- kuin tunneaistinkin puolella. (Ellenson 1986, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 65.)

Hallusinaatioissa ihmisen todellisuus on vääristynyt ja voidaan puhua jopa psykoottistasoisesta toiminnasta, vaikka kyse ei varsinaisesta psykoosista olekaan (Valasti 2014). Hyväksikäytetty saattaa esimerkiksi kuulla lapsen itkua tai murtautumisen ääniä, nähdä tummien hahmojen liikkuvan hänen kodissaan nukkumaan menon aikaan tai tuntea pehmeitä kosketuksia tai voimakkaita tönäisyjä kehossaan. (Ellenson 1986, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 65.) Kylmälän ja Kaukio-Rasilaisen mukaan hyväksikäytetyt myös saattavat projisoida tekijää muihin henkilöihin. Tällöin hyväksikäytetty saattaa nähdä tekijää eri puolilla, vaikka tämä ei todellisuudessa missään olisikaan. Kuitenkin jonkun ohikulkijan ilme tai ulkoinen olemus on samanlainen kuin tekijällä, jolloin hyväksikäytetty kuvittelee näkevänsä hyväksikäyttäjänsä. Sama ilmiö on tullut esiin myös terapioiden, joissa hyväksikäytetty on joutunut vaihtamaan terapeuttiaan, sillä esimerkiksi terapeutin hiukset tai naurahdus ovat saattaneet muistuttaa liikaa hyväksikäyttäjää. Joissain tilanteissa hyväksikäytetty ei välttämättä edes tiedosta tapaansa nähdä hyväksikäyttäjäänsä kaikkialla, vaan huomaa

vain jonkin piirteen tai eleen olevan hänestä vastenmielinen. (Kaukio-Rasilainen 2014; Kylmä 2014.) Tällainen ns. trickeri aktivoi muiston ikään kuin se tapahtuisi tässä ja nyt, jolloin uhri kuvittelee näkevänsä hyväksikäyttäjänsä (Valasti 2014).

Mua pelottaa se pedofiili tosi paljon, tai ei ehkä enää, mutta se pelko on ollut sellaista, että mulla on ollut sellaisia niin kuin mielikuvia siitä, miten se on mun selän takana tai jotain sellaista, että se on jotenkin tosi iso ja mä olen tosi pieni. (Mies 26 v.)

6.1.5 Fyysiset vaikutukset

Lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö voi jättää jälkeensä myös erilaisia kiputiloja (Sanderson 2002, 66). Monesti puhutaan niin sanotuista psykosomaattisista kivuista, joiden aiheuttajina ovat fyysisten syiden sijaan henkiset syyt (Heikkilä 2012). Usein nämä fyysiset kivut ovat ainoat asiat, joista hyväksikäytetty uskaltaa valittaa.

6.1.5.1 Kivut

Tyypillisimpiä kiputiloja ovat päänsärky, vatsakivut, rakkotulehdukset, krampit, kurkkukivut ja iho-oireet. Yleistä on myös se, että hyväksikäytetty kokee kivuntunteita tietyillä alueilla, joihin on lapsuudessa kohdistunut hyväksikäyttöä. Mm. naisilla lantion ja emättimen alueen kivut ovat tyypillisiä niin kuin myös kurkkukivut henkilöillä, jotka on lapsuudessa pakotettu oraaliseksiin. (Sanderson 2002, 66.) Tekemieni haastattelujen perusteella on nähtävissä, että samanlaisia fyysisiä oireita ilmenee myös miehillä nimenomaan sukupuolielinten alueella sekä niska-hartia –alueella.

Syynä näihin erilaisiin hyväksikäytön aiheuttamiin oireisiin voidaan nähdä niin pelko, stressi kuin ahdistuskin: hyväksikäytetty saattaa raapia itseään ahdistuksissaan ja näin aiheuttaa itselleen erilaisia iho-oireita tai kokea suuria pelon tunteita, jolloin seurauksena voivat olla erilaiset hermostoperäiset tai vatsahapoista johtuvat vatsakivut. Myös erilaiset lihasjännitykset ja niihin liittyvät kivut ovat yleisiä, sillä hyväksikäytetty ei välttämättä kykene rentoutumaan edes nukkuessaan. (Gil 1988, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 66.) Hienovaraisempina fyysisinä oireina voi ilmetä kroonista väsymystä, huonoa vastustuskykyä sekä alttiutta sairastua esimerkiksi erilaisiin flunssatauteihin (Bass & Davis 1994, 157.)

Valastin mukaan jokaisen ihmisen kehossa on perinteisiä suojareaktioita, joista tyypillisimpiä ovat hartioiden sisäänpäin kääntäminen, kuvitellun vanteen muodostaminen pallean kohdalle, käheä ääni, nielaisuvaikkeudet yms. Näiden suojareaktioiden seurauksena henkilölle yleensä muodostuu pinnallinen hengitys, joka luonnollisesti vaikuttaa koko kehon toimintaan. Tällaisten suojareaktioiden avulla ihminen pyrkii selviytymään ja pitämään tunnekokemuksensa poissa. Jos keho on

vuosia ollut tällaisessa ns. suojausasennossa ja kehon asentoa lähtee vuosien jälkeen muuttamaan, voi uhrille aiheutua voimakkaitakin pelontunteita ja samalla myös kiputiloja. (Valasti 2014.)

Kylmälän ja Kaukio-Rasilaisen mukaan monet hyväksikäytetyt saattavat tuntea fyysistä kipua ihan vain puhuessaan kokemuksistaan. Vaivoille ei välttämättä löydy mitään fysiologisia selityksiä, mutta kivut ovat henkilölle todellisia. (Kaukio-Rasilainen 2014; Kylmälä 2014.) Kun uhrin psyyke alkaa selviytyä lapsuuden aikaisista kokemuksista, alkaa keho oireilla. Vaikeiden asioiden läpikäymisen jälkeen kroppa saattaa olla niin loppu, että se kaikki kuorma, jota henkilö on harteillaan kantanut, purkaantuu kehon sairastumisena. Tyypillistä on myös se, että hyväksikäytetyllä saattaa olla hyvinkin monenlaisia erilaisia sairauksia samanaikaisesti, kuten aikuisiän diabetesta, korkeaa kolesterolia, verenpainetta tai vaikkapa uniapneaa. Aina syynä näihin ei ole lapsuuden aikainen seksuaalinen hyväksikäyttö, mutta sillä voi olla omat vaikutuksensa. Hyväksikäytetyille on saattanut jäädä lapsuuden aikaisista kokemuksista myös ihan fyysisiä vammoja, jotka näkyvät edelleen aikuisuudessa. (Kaukio-Rasilainen 2014.)

On ollut tosi fyysinen tämä koko asia ja jotenkin tuntunut tosi paljon kropassa. Mulla on ollut tosi paljon kiputiloja just tuolla alapäässä ja ehkä lähinnä semmoista jännittyneisyyttä ja jumia on ollut kropassa. Lihakset on ollut sellaisessa jännitystilassa tosi paljon. Mutta jos oli joku asia, jonka sain joskus purettua, niin se oli selvästi niin kuin täällä hartioissa. Mulla oli hartiat tosi jumissa, mutta sitten, kun sain sen asian purettua, niin hartiat rentoutu ja tuli ihan mielettömiä kiputiloja sinne hartioihin. (Mies 26 v.)

6.1.5.2 Univaikkeudet

Hyväksikäytetyillä on havaittu olevan myös nukkumisvaikeuksia (Sanderson 2002, 66). Yleisimmin stressi on unettomuuden takana, sillä monet joutuivat hyväksikäytetyiksi nukkuessaan. Lapsuuden kokemukset saattavat tulla uniin ja hyväksikäytetyt joutuvat näin kokemaan uudestaan lapsuuden tapahtumia. (Bass & Davis 1994, 156.) Stressitilassa ihminen on hyvin herkkä erilaisille ulkoisille ärsykkeille, mikä myös omalta osaltaan selittää nukahtamisen vaikeutta (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 176).

On ihan tosi paljon ollut nukkumisen kanssa vaikeuksia. Silloin kakskytvee ja siitä muutama vuosi eteenpäin, niin sain tosi syviä pelkokohtauksia välillä öisin. Mulle tuli öisin semmoinen, koska yöllä ei ollut ketään ihmistä siinä lähellä, joka pitäisi musta huolta, ja yö on jotenkin semmoinen, että silloin mä olin jotenkin eniten yksin. Silloin tuli kaikista vahvimmin kaikki yksinäisyyden ja pelon tunteet, ja sitten mä sain kanssa joitain kertoja sellaisia kohtauksia, että mun kroppa täräsi, mä hikoilin ja mua pelotti ja mä pelkäsin, että mä kuolen. (Mies 26 v.)

6.1.5.3 Yhteys omaan kehoon ja tunteisiin

Seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena uhri kokee monenlaisia erilaisia tuntemuksia. Kaikki nämä tunteet ovat kehollisia. Usein traumaattisen kokemuksen seurauksena ihminen on kuitenkin katkaissut yhteyden omaan kehoonsa kestääkseen fyysisen ja henkisen kivun. Yhteyden katkaiseminen omaan kehoon on johtanut myös yhteyden katkaisemiseen omiin tunteisiin. Kaikilla ihmisillä on tarve ilmaista omia tunteitaan, mutta jos yhteys omiin tunteisiin on poikki ja henkilö pyrkii kieltämään ja piilottamaan omat tunteensa, kuluttaa se valtavasti energiaa. Tämän seurauksena syntyy usein myös erilaisia oireita, kuten masennusta. Myös psykosomaattisten oireiden taustalla voi olla yhteyden katkeaminen omaan kehoon ja omiin tunteisiin. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 176–177.)

6.1.5.4 Yli- ja alivireys

Stressi on hyvin tyypillinen seuraus lapsuuden aikaisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Stressi voi olla pitkäaikaista, jatkuvaa tai kroonistuvaa. Stressitilassa on kyse ylivireystilasta, jolloin hyväksikäytetty saattaa olla lähes jatkuvasti valppaana ja näin ollen valmiina joko taistelemaan tai pakenemaan. Hyväksikäytetty voi kokea uhan olevan jatkuvasti läsnä. Tämä ylivireystila voi aiheuttaa aktivoituessaan nopeaa pulssia, pinnallista ja kiihtynyttä hengitystä, levottomuutta ja jännittyneisyyttä. Seurauksena voi olla myös erilaisia vatsavaivoja. Mikä tahansa tekijä, kuten ilme, ääni tai muistikuva, voi laukaista pakene tai taistele –tilan ihmisen mielessä, vaikka todellista uhkaa ei olisikaan. Ihmisen aivot eivät tunne aikakäsitettä, ja näin ollen ne voivat mieleen palautuneiden muistikuvien myötä kuvitella hyväksikäytön tapahtuvan tässä ja nyt. Tämä saa hyväksikäytetyssä aikaan näitä erilaisia reaktioita, joille ei tässä hetkessä olisi mitään todellista tarvetta. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 174–175.)

Vastakohtana tälle ylivireystilalle on alivireystila, jossa ihminen on jähmettynyt ja kykenemätön toimimaan. Hän on menettänyt voimansa ja energiansa ja saattaa olla jähmettynyt niin motorisesti kuin henkisesti. Liikkuminen, toimiminen ja jopa hengittäminen voi tuntua ylivoimaiselta. Myös erilaisten tunteiden kokeminen, päätöksien ja valintojen tekeminen sekä ajattelemisen järkevästi voi olla haastavaa. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 174–175.) Ihmisen parasympaattinen hermosto on mennyt niin matalaan tilaan, että ihminen saattaa olla täysin lamaantunut (Valasti 2014).

6.1.6 Vaikutukset seksuaalisuuteen

Lapsuuden aikaisella seksuaalisella hyväksikäytöllä on nähty olevan yhteys myös uhrin seksuaaliseen käyttäytymiseen aikuisuudessa. Nämä vaikutukset ovat yleisesti hyvinkin negatiivisia ja esiintyvät erilaisina seksuaalisuuteen liittyvinä ongelmina. Tyypillisimpiä ongelmia ovat seksuaalinen tyytymättömyys, heikentynyt motivaatio ja kiihottuminen,

seksuaaliset inhot sekä kivulias tai muuten vaikeutunut yhdyntä. Hyväksikäytetyllä saattaa olla myös vaikeuksia erottaa seksiä muusta läheisyydestä ja kiintymyksestä, hän saattaa olla hyvinkin yliseksuaalinen ja harrastaa satunnaisia seksisuhteita. Poissuljettua ei ole myöskään epätietoisuus omasta seksuaalisesta suuntautumisesta tai prostituutio. Seksuaalisuuteen liittyvät ongelmat eivät välttämättä tule esiin heti ensimmäisten parisuhteiden aikana tai välittömästi suhteen alettua. Lapsuuden aikaiset muistot saattavat tulla pintaan vasta suhteen edettyä syvempään vaiheeseen. On myös havaittu, että erityisesti naisilla oman lapsen syntymä saattaa vaikuttaa omaan seksuaalisuuteen, sillä raskauden sekä synnytyksen aikana naisen tietoisuus omasta kehostaan korostuu. (Sanderson 2002, 67.)

Mua itseäni hävetti se, että luullaanko mua tällaiseksi kykenemättömäksi. Että mulla olisi jotain seksuaalisia ongelmia, kun mulle on tehty näin. Ja sehän on miesten keskuudessa, meidän keskuudessa... meidän ollaan kaikki ihan hirveitä pukkeja. Ja mä olen ollut aika aktiivinen. Tämä ei kuitenkaan ole millään tavalla vaikuttanut mun seksuaaliseen käyttäytymiseen, mulla ei koskaan ole ollut mitään estoja tai että pelkäisin jotakin. (Mies 67 v.)

6.1.6.1 Sopeutumattomuus ja tyytymättömyys

Seksuaalinen sopeutumattomuus sekä tyytymättömyys ovat yleisiä seksuaalisuuteen liittyviä ongelmia, joita on havaittu ilmenevän lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneilla naisilla (Sanderson 2002, 68). Sopeutumattomuuteen ja tyytymättömyyteen kuuluvat esimerkiksi pakonomainen tarve seksiin, kyvyttömyys rentoutua seksin aikana sekä seksiin liittyvä syyllisyys (Courtois 1979; Langmade 1983, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 68). Hyväksikäytetyillä saattaa olla myös heikentynyttä motivaatiota seksuaalista toimintaa kohtaan ja jopa halua luopua täysin seksuaalisesta toiminnasta. Tämän taustalla voivat vaikuttaa hyväksikäytetyn kokemat kiihotuksen ja hämmennyksen tunteet, jotka poistuisivat seksistä luopumisen myötä. Taustalla voivat vaikuttaa myös läheisyyden pelko, seksin kivuliaisuus, ahdistavuus tai epätyytyväisyys. Luopumisen syynä saattavat olla myös kumppaneiden väliset ristiriidat. (Jehu 1979; Kaplan 1979, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 69.)

Kaukio-Rasilaisen mukaan osa hyväksikäytetyistä ei pysty minkäänlaiseen seksuaaliseen kanssakäymiseen missään vaiheessa elämäänsä. Osa kuitenkin on suostuvainen seksuaaliseen toimintaan perheen perustamiseksi. Tällaisesta toiminnasta puuttuu kuitenkin täysin kaikenlainen nautinnollisuus. (Kaukio-Rasilainen 2014.) Heidi Valasti katsoo, että lapsuudessa tapahtuneen seksuaalisen loukkaamisen myötä kaikki erilaiset vaikeudet ja haasteet niin miesten kuin naistenkin seksuaalisuudessa ovat mahdollisia. Hyväksikäytetty voi kieltää seksuaalisuutensa kokonaan ja ryhtyä aseksuaaliksi tai muuttua vain matalahaluiseksi. On myös mahdollista, että seksuaalinen kanssakäyminen toisen henkilön kanssa ei onnistu, mutta esimerkiksi miesten kohdalla

masturbaatio on mahdollista. (Valasti 2014.)

6.1.6.2 Pelko seksiä kohtaan

Monilla hyväksikäytetyillä, niin naisilla kuin miehillä, ilmenee myös pelkoa seksiä kohtaan, mikä omalta osaltaan vaikuttaa myös motivaation heikentymiseen (Sanderson 2002, 69). Pelko ilmenee erilaisina pelko- ja inhoreaktioina, jotka voivat aktivoitua minkä tahansa lähestymisyriytyksen tai muun seikan myötä (Jehu ym. 1985, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 69). Lähestyminen saattaa olla täysin viatonta ja kiintymystä osoittavaa eikä läsnä ole minkäänlaista todellista uhkaa. Tästä huolimatta hyväksikäytetystä saattaa tuntua vastenmieliseltä, sillä hän odottaa kokevansa lähestymisen myötä ahdistavia tuntemuksia niin kuin silloin lapsena. Lähestymiseen ja erilaisiin kosketuksiin niin kuin tiettyihin tuoksuihinkin voi liittyä mieleen palaavia muistikuvia lapsuuden tapahtumista. Nämä mielikuvat useimmiten häiritsevät hyväksikäytetyn ja hänen kumppaninsa välistä seksuaalisväritteistä kanssakäymistä, ja hyväksikäytetty saattaa reagoida tilanteessa samoin kuin hyväksikäytön aikana. (Sanderson 2002, 69–70.) Tyypillisimpiä kehon reaktioita ovat voimakas hikoilu, sydämentykytykset, huonovointisuus ja ripuli. Näiden seurauksena hyväksikäytetty ei kykene rentoutumaan ja saattaa jatkossa pyrkiä välttämään kiihottumista ja seksuaalisia lähestymisiä. (Jehu ym. 1985, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 70.) Kylmälän mukaan häiritsevät takaumat saattavat palata myös seksin aikana, jolloin hyväksikäytetty on kykenemätön jatkamaan toimintaa (Kylmä 2014).

6.1.6.3 Kontrollointi ja mielihyvänpelko

Hyväksikäytetyille on myös hyvin tyypillistä pelätä seksin aikana tilanteen hallinnan menettämistä ja mielihyvätunteiden kokemista (Sanderson 2002, 70). Hyväksikäytetyt usein pyrkivät kontrolloimaan seksuaalisia kokemuksiaan jopa pienintä yksityiskohtaa myöden (Bass & Davis 1994, 185). Syynä kontrollointiin voidaan nähdä hyväksikäytetyn kokemukset siitä, kuinka hänet lapsuudessa pakotettiin seksuaaliseen kanssakäymiseen. Harrastaessaan seksiä kumppaninsa kanssa hyväksikäytetty ei halua kokea painostuksen tunteita, sillä ne helposti palauttavat mieleen muistot hyväksikäytöstä. Myös mielihyvätunteet saattavat nostaa esille lapsuuden aikaisen hyväksikäytön aiheuttamat mielihyvän kokemukset, mikä puolestaan aiheuttaa syyllisyyden ja häpeän tunteita siitä, miten oma keho saattoikin lapsena osittain jopa nauttia hyväksikäytöstä. (Sanderson 2002, 70.) Myös miehillä mielihyvän tuntemukset nostavat usein pintaan syyllisyyden (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 181).

6.1.6.4 Heikentynyt kiihottuminen

Heikentyneen motivaation lisäksi monet hyväksikäytetyt kärsivät heikentyneestä

kiihottumisesta. Kiihottumisen heikentymisen taustalla voidaan nähdä seksin aiheuttamat pelkotilat, jotka saattavat joko keskeyttää tai täysin estää kiihottumisen. Pelko saattaa estää myös naisilla vaginan kostumisen sekä turpoamisen. (Sanderson 2002, 70–71.) Miehillä puolestaan erektion tai orgasmin toteutuminen voi hankaloitua, sillä kyse on vain toiminnallisista häiriöistä (Valasti 2014). Hyväksikäytetty saattaa myös sulkea tietoisuudestaan kaikki seksiin liittyvät tunteukset ja näin saada aikaan kehossaan ”seksuaalisen puudutuksen”. Myös hyväksikäytetyllä ilmenevät inhoreaktiot, kuten pahoinvointi ja oksentaminen, heikentävät kiihottumisen mahdollisuutta. Joillain hyväksikäytetyillä kiihottumista voi kuitenkin tapahtua heidän miettiessään hyväksikäyttötilannetta tai hyväksikäyttäjäänsä. (Sanderson 2002, 70–71.) Tällaiset ajatukset aiheuttavat kuitenkin syviä syyllisyyden- ja häpeäntunteita, kuten jo edellä totesin (Deighton & McPeck 1985, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 71).

Ajatusten ja kiihottumisen välillä voidaan kuitenkin nähdä selvä syy-yhteys, sillä uhrin lapsena kokema seksuaalinen hyväksikäyttö aiheutti tietynlaisen leimautumisen ja asioiden liittymisen toisiinsa: hyväksikäytön aikana koetut väkivallan, nöyryytyksen ja pelon tunteukset ovat kietoutuneet hyväksikäytön aikana koettuihin kiihtymyksen ja nautinnollisuuden tunteuksiin. Tällöin hyväksikäytetty ei osaa aikuisuudessaakaan erottaa näitä vastakohtaisia tunteita toisistaan, vaan ne kuuluvat oleellisesti seksuaaliseen kanssakäymiseen. Tästä samasta syystä jotkut hyväksikäytetyt saattavat nauttia esimerkiksi sadomasokistisesta seksistä. (Bass & Davis 1994, 187–188.) Valastin mukaan sadomasokististen toimien kohdalla on tarkasteltava myös hyväksikäytetyn henkilöhistoriaa, sillä kyse ei välttämättä ole uhrin todellisesta mieltymyksestä, vaan nimenomaan trauman toistosta (Valasti 2014).

6.1.6.5 Orgasmi

Sen lisäksi, että hyväksikäytetty ei välttämättä kykene kiihottumaan seksuaalisessa kanssakäymisessä, on myös tyypillistä, että hyväksikäytetyt eivät välttämättä kykene saamaan orgasmia tai se on heikentynyt. Mahdollista on myös, että hyväksikäytetty saattaa saada täysin yllättäviä orgasmeja, joiden taustalla ei ole minkäänlaista seksuaalista kiihottumista. Kyse voi olla lihaskrampeista, tietynlaisessa asennossa makaamisesta tai muistikuvien aiheuttamista reaktioista. Tällaisiin orgasmeihin ei yleensä liity mielihyvää, joten ne eivät ole niin nautinnollisia. (Jehu ym. 1985, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 71.) Syynä näihin yllättäviin orgasmeihin voidaan pitää kypsymättömässä kehitysvaiheessa saatuja ja ehdollistettuja stimuloinnin fyysisiä reaktioita. (Tsai & Wagner 1978, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 71.)

6.1.6.6 Vaginismi

Naiset, jotka ovat lapsuudessaan kokeneet seksuaalista hyväksikäyttöä, ovat saattaneet omaksua vastatoimena pienen lapsen kehoon tunkeutumisen uhalle tahdosta

riippumattoman refleksin, jonka aiheuttaman supistuksen ja lihasjännityksen ansioista sisäänpääsy lapsen sukupuolielimeen on lähes mahdotonta. Tätä naisen kehon reaktiota kutsutaan vaginismiksi. Lihasjännitys ei kuitenkaan välttämättä täysin estä yhdyntää, jolloin naisen kehoon tunkeutuminen saattaa aiheuttaa naiselle voimakasta kipua. (Fertel 1977; Lamont 1978, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 72.)

6.1.6.7 Riippuvuus seksistä

Seksuaalisuuteen liittyvät ongelmat eivät aina koske pelkästään hyväksikäytetyn haluttomuutta ja motivaation tai kiihottumisen heikkenemistä. Monille hyväksikäytetyille, niin miehille kuin naisillekin, on saattanut muodostua jopa riippuvuus seksistä ja he käyttävät seksiä tyydyttämään myös ei-seksuaalisia tarpeitaan. Yhtenä syynä tälle voidaan nähdä lapsuuden aikaiset tapahtumat siitä, kuinka lapsena hyväksikäytetty sai kaiken tarvitsemansa huomion vain seksinä. (Bass & Davis 1994, 186.) Hyväksikäytetty saattaa myös ajatella, että kukaan ei hyväksy häntä ilman seksiä (Jehu ym.1985, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 72). Hänellä saattaa olla myös vaikeuksia erottaa seksiä muusta kiintymyksestä, jonka taustalla voidaan nähdä vanhempien rakkauden ja seksuaalisuuden sekoittuminen toisiinsa (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 153). Tämä yliseksuaalisuus johtaa usein myös satunnaisiin seksisuhteisiin (Sanderson 2002, 73). Satunnaiset irtosuhteet ovat kuitenkin huomattavasti yleisempiä miehille kuin naisille (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 170). Kaukio-Rasilaisen mukaan miehille on tyypillistä, että he niin sanotusti sortuvat satunnaisiin irtosuhteisiin, vaikka oma selviytymisprosessi olisi jo pitkällä. Kun eteen tulee vaikeita tilanteita, saattaa mies tipahtaa omaan itseinhon tilaan, juoda itsensä humalaan ja etsiä itselleen yhden yön jutun. Naiset yleensä pääsevät eroon mahdollisista irtosuhteistaan jo aikaisemmassa vaiheessa. (Kaukio-Rasilainen 2014.)

Olen ollut, en tiedä voiko sanoa riippuvainen seksistä, no tosi hyperseksuaalinen silleen, että olen koko ajan tarvinnut sellaista seksuaalista ärsykettä. Mun on koko ajan pitänyt flirttailla jonkun kanssa ja sitten olen mennyt sänkyyn ihan kenen naisen kanssa tahansa, että sillä ei ole ollut mitään väliä, kuka se on ollut. (Mies 26 v.)

Aina sitten, kun sitä seksiä oli, niin sen jälkeen oli tosi inhottava olo ja häpesin tosi paljon ja tuntui tosi likaselta ja inhottavalta, että olin mennyt tekemään sellaista. Ja sitten myös se toinen ihminen tuntui sellaiselta, että haluan vaan välittömästi pois sen luota, niin kuin työntää vaan pois sen toisen ihmisen. (Mies 26 v.)

6.1.6.8 *Itsensä elättäminen seksillä*

Naisten keskuudessa ei ole myöskään tavatonta, että lapsuudessa hyväksikäytetty ryhtyy aikuisena elättämään itseään seksillä. Prostituoidut, stripparit ja erilaiset topless-tanssijat ovat usein joutuneet seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi ja näin ollen toistavat työnsä kautta hyväksikäyttökokemuksiaan. Hyväksikäytetty saattaa ajatella, että hän kelpaa ainoastaan seksiin ja nyt aikuisena hän voi ansaita elantonsa sillä, mikä häneltä on lapsuudessa viety. (Bass & Davis 1994, 187.) Myös miesten lapsuudessaan kokema seksuaalinen hyväksikäyttö saattaa johtaa miesprostituutioon (Valasti 2014).

6.1.6.9 *Seksuaalinen suuntautuminen*

Tarkkaa tietoa siitä, vaikuttaako lapsuuden aikainen seksuaalinen hyväksikäyttö uhrin seksuaaliseen suuntautumiseen, ei ole, mutta joitain viitteitä siitä on kuitenkin nähty (Sanderson 2002, 74). Eräissä tutkimuksissa on pystytty osoittamaan, että osa naisista on valinnut useamman pettymyksiä tuottaneen heterosuhteen jälkeen homoseksuaalisen suuntautumisen (Meiselman 1978, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 74). Myös miesten kohdalla oma seksuaalinen suuntautuminen voi joutua ristiriitaan erityisesti silloin, jos hyväksikäyttäjänä on ollut mies. Lapsena miehen hyväksikäyttämäksi tullut mies saattaa luulla olevansa homoseksuaali ja saattaa käyttäytyä homoseksuaalisen identiteetin omaavan henkilön tavoin. Hän saattaa kuvitella, että hänen henkilökohtaisissa ominaisuuksissaan tai ulkonäössään on seikkoja, jotka vetävät puoleensa miehiä. Kyse ei kuitenkaan välttämättä ole todellisesta seksuaalisen identiteetin muodostumisesta, vaan erityisestä selviytymiskeinosta. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 181, 200.)

Kaukio-Rasilaisen mukaan hyväksikäytetyillä miehillä, jotka yleensä kokevat itsensä heteroiksi, on ilmennyt myös suhteita miehiin. Miehet kuitenkin usein kokevat nämä suhteet likaisina ja ei-hyväksyttävänä. (Kaukio-Rasilainen 2014.) Miehet omalla tavallaan tässäkin tapauksessa toistavat häpäisyä ja traumaa, jonka he lapsuudessaan kokivat (Kylmä 2014). Valasti on asiassa samoilla linjoilla ja korostaa, että seksuaalista identiteettiä pohdittaessa on tarkasteltava yhtä lailla kuin sadomasokististen mieltymystenkin kohdalla hyväksikäytetyn henkilöhistoriaa: jos hyväksikäytetyn seksuaalinen kehitys on jäänyt vaiheeseen lapsuuden kokemusten takia, ei aikuisuudessa ilmenevä seksuaalinen suuntautuminen välttämättä ole henkilön todellinen mieltymys, vaan hyväksikäytön aiheuttamaa trauman toistoa (Valasti 2014).

Miessukupuoli oli inhottava ja ällöttävä ja miessukupuoli oli semmoinen, että miehet vain käyttävät toisia ihmisiä hyväkseen. Ei mies voi olla seksuaalisesti mitenkään miellyttävä. Mun seksuaalisuus siinä kohtaa oli sellaista, että jotenkin halusin pitää näistä naisista tosi hyvää huolta. Ja ehkä myös silloin lapsena, kun se tapahtui, niin jotenkin sekoitin tai jotenkin mielsin itseni siinä tilanteessa vähän tytöksi, koska se mies kosketteli mua. En tiedä oliko mulla siinä vaiheessa mitään käsitystä

jostain homoseksuaalisuudesta, mutta jotenkin mielsin, että olin jossain naisen asemassa. (Mies 26 v.)

6.1.6.10 Suhde omaan seksuaalisuuteen ja parinvalinta

Vaikka lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö ei vaikuttaisi hyväksikäytetyn seksuaaliseen suuntautumiseen, voi sillä olla muuten vaikutusta hyväksikäytetyn ajatuksiin omasta seksuaalisuudestaan. Hyväksikäyttökokemus saattaa hämmentää huomattavastikin uhrin ajattelua seksuaalisuudesta. Kyseeseen voi tulla rosafreniaksikin kutsuttu ilmiö, jossa henkilö ei kykene hyväksymään omaa seksuaalisuuttaan. (Giaretton 1976, viitattu teoksessa Sanderson 2002, 74.) Valastin mukaan erityisesti nuorten miesuhrien kohdalla on hyvin tyypillistä myös oman sukupuolen vihaaminen. Aikuisten miesten kohdalla puolestaan on ollut havaittavissa transvetisismia eli ristiin pukeutumista. Kyse ei kuitenkaan välttämättä ole halusta edustaa toista sukupuolta, vaan taustalla vaikuttaa traumaan sidonnainen osapersoona, joka haluaa pukeutua toisen sukupuolen edustajaksi. Valasti on kuitenkin työssään tavannut myös henkilöitä, jotka ovat harkinneet varsinaista transprosessia. (Valasti 2014).

Päästäkseen eroon tästä hyväksikäytön aiheuttamasta seksuaalisuuteen liittyvästä hämmennyksestä valitsevat hyväksikäytetyt usein kumppanikseen fyysisesti hyväksikäyttäjästään poikkeavan henkilön. Erot valitun kumppanin ja hyväksikäyttäjän välillä saattavat olla hyvinkin pieniä alkaen hiusten väristä henkilön painoon ja pituuteen. Toisaalta myös rodulla ja etnisellä taustalla saattaa olla oma merkityksensä kumppania valittaessa. (Sanderson 202, 74.) Jos hyväksikäytetty valitsee kumppanikseen täysin päinvastaisen henkilön, kuin hänen hyväksikäyttäjänsä oli, saattaa kyseeseen kuitenkin tulla käänteinen traumatoisto. Jos hyväksikäytetyn pitää jatkuvasti miettiä, millainen hyväksikäyttäjä oli, jotta voisi valita erilaisen kumppanin, hyväksikäytetyllä ei ole todellista vapautta valita omaa kumppaniaan. Hän jatkuvasti vertailee ihmisiä pahantekijään eikä näin ollen kykene ajattelemaan, mitä hän todella itse toivoo, tarvitsee ja haluaa. (Valasti 2014.)

Inhosin koko miessukupuolta ja penikset olivat tosi inhottavia ja kamalia. Vihasin itseäni, olin jotenkin tosi ällöttävä ja inhottava ja jotenkin en halunnut nähdä itseäni miehenä ollenkaan, koska miessukupuoli oli ylipäättään ollut jotenkin tosi inhottava, niin en halunnut ajatella itseäni miehenä. Se kärjistyi siihen, että halusin olla tyttö. Tuntui melkeinpä tosi hyvältä, että löysin keinon olla olematta tai poistua siitä miehisyydestä. Mutta se oli myös ihan hirveän pelottavaa, koska olen sukupuoleltani mies, mutta en halunnut olla mies, vaan halusin olla tyttö. (Mies 26 v.)

7 Miehet lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön uhreina

Vaikka lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhuttaessa yleensä nostetaan esille vain naisten kokemukset, on syytä muistaa, että myös poika ja sitä kautta mies voi olla seksuaalisen hyväksikäytön uhri. Yhteiskunnassamme esiintyy lukuisia uskomuksia ja myyttejä poikien ja miesten kokemasta seksuaalisesta väkivallasta ja hyväksikäytöstä (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 198). Näihin erilaisiin myyttisiin käsityksiin pohjautuvat normit määrittävät hyvin pitkälti miesten kokemaa maskuliinisuutta: miehen tulee olla itseään ja muita kontrolloiva, hallitseva ja suoriutuva yksilö, joka tarvittaessa voi olla jopa aggressiivinen. Minkäänlaiset pehmeät ja feminiiniset ominaisuudet eivät ole suotavia. Miesten ei ole esimerkiksi suotavaa ilmaista omia tunteitaan. (Laitinen 2004, 184.) Kaukio-Rasilaisen mukaan meidän yhteiskunnassamme suvaitaan vain se, että nainen voi olla heikko ja ottaa uhrin roolin. Miehillä uhrin roolin ottaminen on huomattavasti vaikeampaa, sillä he saattavat ajatella, että heidän tulisi olla enemmänkin niitä tekijöitä kuin uhreja. Miehen voi olla helpompi mieltää itsensä hyväksikäyttäjäksi ja ottaa näin enemmänkin tekijän roolia. Kaukio-Rasilaisen mukaan ilmiötä ei kuitenkaan voi yleistää, mutta joitain viitteitä tällaiseen ajatusmalliin on ollut havaittavissa. (Kaukio-Rasilainen 2014.)

Vaikka lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhutaan nykypäivänä paljon enemmän kuin ennen, on se edelleen asia, joka voitaisiin luokitella jopa tabuksi. Erityisesti yhteiskunnassamme vallitsevilla stereotyyppioilla on vahva vaikutuksensa siihen, miten suhtaudumme eri sukupuolten edustajiin uhreina. Omaamme tietynlaisia ihannearvoja ja -normeja liittyen naiseuteen ja miehisyyteen. Näiden pohjalta muodostamme erilaisia käsityksiä ja lataamme odotuksia eri sukupuolten edustajien harteille. Naisuhreja emme usein tunnista, sillä saatamme ajatella naisten itse alistuneen ja osasyllistyneen tapahtumaan ja näin olevan osittain jopa vastuussa omista kokemuksistaan. Jätämme myös miesten kokemukset usein tunnistamatta, mutta sitäkin enemmän yhteiskunnassamme jätetään miesuhrit tunnistamatta: mies ei voi olla seksuaalisen hyväksikäytön uhri. Vaikka naisten kokemat lapsuuden aikaiset seksuaaliset hyväksikäyttötapaukset ovat yleisempiä, eivät nämä kokemukset ole harvinaisia myöskään miehille. (Laitinen 2004, 216.) Heidi Valastin mukaan yhteiskunnassamme vallitsevien myyttien murtaminen on tärkeää, sillä niitä avaamalla saataisiin miesuhrien hoito- ja kuntoutuspolkuja aivan toisen näköiseksi, kuin ne tällä hetkellä ovat niin uhrin kuin ammattilaistenkin näkökulmasta katsottuna (Valasti 2014).

7.1 Miehisyyteen liittyvät myytit

Kulttuuriimme kuuluvien myyttien mukaan menestys, asema ja valta sekä niihin kohdistuva ihailu ovat usein miehisyyden mittoja. Tällaiset käsitykset myös ohjaavat miesten omaa käsitystä itsestään ja muista miehistä. Erityisesti vanhempien miesten keskuudessa tämä ajattelumalli on ollut vahvasti esillä. Nuorempi sukupolvi sen sijaan on jo omaksunut hieman suvaitsevamman asenteen. Nämä maskuliinisuuden normit

ovat kuitenkin vaikuttaneet myös ihmisten käsityksiin miesuhreista, sillä näiden normien mukaan on lähes mahdotonta, että mies voisi joutua seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Mies nähdään vahvana ja voimakkaana hahmona, jonka pitäisi pystyä suojelemaan itseään joutumasta seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, sillä miehet ovat fyysisesti naisia voimakkaampia. Toisaalta miesten taas ajatellaan nauttivan kaikesta seksuaalisesta kanssakäymisestä, mitä he naisen kanssa voivat saada, joten heitä ei voida pakottaa tähän vasten heidän tahtoaan. (Laitinen 2004, 185–187.) Yhtä lailla ajatellaan, että naisen hyväksikäyttämäksi joutunut poika tai nuori mies on vain ollut onnekas saatuaan mahdollisuuden seksuaaliseen kanssakäymiseen naisen kanssa (Valasti 2014). On myös uskomuksia siitä, kuinka miehen seksuaalisesti hyväksikäyttämäksi joutuneen pojan on oltava homoseksuaali, koska ei muuten toinen mies olisi halunnut häntä seksuaalisesti. Tällöin poikaa ei määritelläkään seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi vaan homoksi. (Laitinen 2004, 185–187.)

Nämä yhteiskunnassa vallalla olevat käsitykset ovat aiheuttaneet sen, että miehet eivät ole uskaltaneet tuoda julki omia kokemuksiaan ja tunteuksiaan ja näin myöntää omaa uhriuttaan (Laitinen 2004, 187). Miehen tulee miettiä, millaisena hän haluaa tulla nähdyksi ja uskaltaako hän kertoa kokemuksistaan saaden apua vai leimataanko hänet ulkopuolisten taholta osasylliseksi tapahtumiin (Laitinen 2009, 235). Näin ollen myös avunhakeminen voi olla ylivoimaista. (Laitinen 2004, 187.) Kaukio-Rasilaisen mukaan miehillä ei välttämättä aina edes ole tahoa, esimerkiksi puolisoa tai ystävää, jonka kanssa he voisivat lapsuuden kokemuksensa jakaa. Miehet hyvin usein kantavat salaisuuttaan yksin, kun naiset jakavat huolensa jonkun ystävänsä kanssa. (Kaukio-Rasilainen 2014.) Kylmälä täydentää tätä kertomalla, että osa miehistä saattaa tietoisesti esimerkiksi välttää itsensä humalaan juomista, ettei vain tulisi humalapäissään möllyttäneeksi mitään lapsuuden tapahtumista (Kylmälä 2014).

Julkisuudessakaan miesuhreista ei juuri puhuta, ja tämä on johtanut siihen, että lapsena hyväksikäytetyt miehet saattavat kuvitella, että he ovat ainoita, jotka kamppailevat kyseisten teemojen parissa. Omien kokemusten paljastuminen saattaisi antaa muille väärän käsityksen henkilön miehisyydestä ja kyvystä suojella itseään. Tästä syystä mies saattaa kokea, että hänen tulee jatkuvasti todistella yhteiskunnalle omaa vahvuuttaan ja kykyään olla mies, jos hänen salaisuutensa paljastuisi. (Laitinen 2004, 187–188.) Ajatellaan, että hyväksikäytöstä on vain parempi olla puhumatta ja unohtaa koko asia (Valasti 2014.) Henna Kylmälän mukaan monet miehet puhuvatkin kokemuksistaan hyvin ympäröivästä: he lähtevät käsittelemään hyväksikäytön aihetta hyvin kaukaa eivätkä välttämättä missään vaiheessa paranemisprosessiaan kykene sanomaan ääneen, mitä heille todellisuudessa on tapahtunut (Kylmälä 2014). Liisa Kaukio-Rasilainen yhtyy Kylmälän toteamukseen. Hänen mielestään miesuhrien kanssa juteltaessa joutuu heitä usein auttamaan löytämään kokemuksilleen sanoja, joita he eivät itse kykene käyttämään. Vaikka naisetkin hyvin usein puhuvat kokemuksistaan lapsenomaisin ilmaisin, käsittelevät naiset kokemuksiaan paljon suuremmin kuin miehet. (Kaukio-Rasilainen 2014.)

Monet miehet ajattelevat, että tämä on mun asia, tämä ei kuulu teille. Ryhmissäkin monet ovat sanoneet, että kun tullaan kadulla vastaan, niin me ei tunneta sitten. Saattaa kävellä kenen kanssa vaan, ja sitten kun tervehtii, niin kanssakävelijä saattaa kysellä, että kuka tuo oli. (Mies 67 v.)

7.2 Myyttien murtaminen

Todellisuudessa kuka tahansa voi joutua seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi eikä sukupuolella ole asian kanssa mitään tekemistä. Vaikka uhrius mielletään usein tyttöjen ja naisten osaksi, on pienellä pojalla, joka on vielä lapsi, oikeus olla aikuisen hyväksikäyttäjän edessä heikko ja haavoittuvainen. Jokaisella on oikeus myös omiin tunteisiinsa, ja yhtä lailla kuin tytöillä ja naisilla myös pojilla ja miehillä on sisään rakennettuna tietty toimintamalli, jonka mukaan toimitaan pelottavissa ja kauhua aiheuttavissa tilanteissa: taistele, pakene tai jähmety. Hyväksikäytetyn lapsen kohdalla, oli hän sitten tyttö tai poika, usein tapahtuu jähmettyminen. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012,199.) Monesti myös ajatellaan, että pojat traumatisoituisivat tyttöjä vähemmän seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena, mikä ei pidä paikkaansa (Valasti 2014).

Väittämät siitä, että mies nauttisi kaikesta seksuaalisesta kanssakäymisestä naisen kanssa eikä häntä voitaisi pakottaa tällaiseen toimintaan, ovat perättömiä. Jarno Ranta toi Yle Urheilun artikkelissa esille, kuinka jotkut nuoret pojat saattavat ajatella arvonsa pysyvän kovana kaveripiirin silmissä, kun he pääsevät harrastamaan seksiä esimerkiksi valmentajansa kanssa (Ranta 2014). Poika sekä mies tulee kuitenkin nähdä muunakin kuin pelkkänä seksiä haluavana hahmona. Miessukupuolella ilmenevä erektio on täysin fysiologinen refleksi, jonka voi laukaista muukin ärsyke kuin seksuaalinen toiminta. Tämän lisäksi jokaisella pojalla ja miehellä on täysi oikeus itse päättää omasta seksuaalisuudestaan ja siitä, kenen kanssa sitä harjoittaa. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 200.)

Erektio tai orgasmi hyväksikäytön seurauksena ei koskaan tee pojasta syyllistä tai edes osasyöllistä tapahtumille. Yhteiskunnassamme vallitsee yleisestikin sellainen käsitys, että seksi on asia, joka vanhempien ihmisten pitäisi opettaa nuoremmille. Seksi ja seksuaalisuus ajatellaan teknisenä suorituksena, joka pitäisi opetella. (Valasti 2014). Usein myös ajatellaan, että poikien tulisi olla valmiita kokemaan kaikkea uutta jo hyvin varhaisessa vaiheessa ja he olisivat innokkaita ottamaan oppeja vastaan. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä todellisuudessa uhrit eivät ole välttämättä voineet kieltäytyä hyväksikäyttäjän ehdotuksilta. On tärkeää muistaa, että jokaisen tulisi saada kehittyä rauhassa ihmisenä ilman, että houkuteltaan mukaan esimerkiksi seksiin. (Ranta 2014.)

Myytit ja käsitykset hyväksikäytetyn pojan homoseksuaalisuudesta eivät myöskään ole päteviä, sillä seksuaalisen identiteetin muodostumisessa on kysymys jokaisen henkilökohtaisesta kehityksestä ja oman suunnan valinnasta. Hyväksikäyttäjä, joka on

ollut mies, ei voi omalla toiminnallaan muuttaa hyväksikäytetyn todellista seksuaalista suuntautumista, vaikka sillä saattaakin olla vaikutusta hyväksikäytetyn käsityksiin omasta seksuaalisuudestaan. (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 200.) Kuten jo edellä pitkäaikaisia vaikutuksia käsitellessäni totesin, saattaa hyväksikäytetty mies kuvitella omaavansa piirteitä, jotka vetävät vain toisia miehiä puoleensa. Tässä ei kuitenkaan välttämättä ole kyse todellisesta seksuaalisesta suuntautumisesta (Kuusikallio & Kuusikallio 2012, 181).

8 Media

Medialla on oma merkityksensä siinä, miten kansalaiset lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön suhtautuvat. Media on myös saanut terveyst- ja sosiaalipoliittiset tahot huomiomaan lasten hyväksikäyttötapaukset entistä vankemmin. (Cheit 2003, viitattu teoksessa Laitinen 2004, 34–35.) Jotta teema tulisi vieläkin enemmän virallisten tahojen, mutta yhtä lailla myös kansalaisten tietoisuuteen, on sitä tuotava yhä enemmän julki (Valasti 2014). On kuitenkin muistettava, että tiedotusvälineitä usein kiinnostavat vain hyvin dramaattiset ja epätavalliset tapaukset, joilla uskotaan herätettävän kansalaisten mielenkiinto. (Cheit 2003, viitattu teoksessa Laitinen 2004, 34–35.) Tämä johtaa siihen, että tabun omaisista aiheista, kuten lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä, usein joko vaietaan tai sitten sillä ”retostellaan” julkisuudessa. Kumpikaan vaihtoehto ei tuota oikeaa lopputulosta, sillä esimerkiksi raadollisimmilla hyväksikäyttötapauksilla mässäily ei tuota niitä positiivisia vaikutuksia aiheen käsitteellistämiseen ja uhrien asemaan, mitä toivottaisiin. Ilmiön taustalla olevaa tabua ei saada murrettua, vaan pikemminkin vahvistetaan sen leimaavuutta ja lietsotaan moraalista paniikkia niin itse tekoa kuin uhrejakin kohtaan. Aiheesta puhumiseen julkisuudessa tulisi kiinnittää huomiota, mutta keskustelusta ei saisi kuitenkaan tehdä mitään ongelmaa, jotta ihmisiä ei entisestään etäännytetäisi kauemmaksi ilmiön käsittelystä. (Laitinen 2009, 246.)

Kaukio-Rasilainen yhtyy Laitisen toteamukseen siitä, että lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä julkisuudessa puhuttaessa liiallinen mässäily ei ole tarkoituksen mukaista. (Kaukio-Rasilainen 2014.) On muistettava, että jokainen yksittäinen tapaus on kokijalleen vakava. Media usein saattaa tuoda esiin vain tapauksia, jotka herättävät karmeudellaan yleisön huomion, kun todellisuudessa jokainen lapsen seksuaalinen hyväksikäyttötapaus on omalta osaltaan karmaa ja raadollinen. Usein ihmisillä on tapana sulkea silmänsä omasta lähiympäristöstään ja ajatella kaiken pahan tapahtuvan vain tuolla kaukana jossain, jolloin tapahtunut paha projisoidaan ja heijastetaan pois itsestä. (Valasti 2014.)

Tämän vuoden huhtikuussa (2014) julkaistiin Yle Urheilun Internet-sivuilla artikkeleita, joissa käsiteltiin urheilussa ilmenneitä valmentajien ja valmennettavien välisiä suhteita sekä hyväksikäyttötapauksia. Jarno Rannan kirjoittamassa artikkelissa Naiset ja miehet

ahdistelevat poikiakin – ”Kovan luokan tapauksia” tuotiin esille nimenomaan urheiluvallennuksessa ilmenneitä poikiin kohdistuneita ahdistelutapauksia. Artikkelin nosti hienolla tavalla esille ja yleisen keskustelun aiheeksi ilmiön, josta usein vain vaietaan. Artikkelissa Väestöliiton psyko- ja seksuaaliterapeutti Mika Lehtonen toteaa, että seksuaaliset hyväksikäyttötapaukset eivät ole vain tyttöjen juttu, vaikka yhteiskunnassa yleisesti niin ajatellaan. Mitä enemmän näistä asioista puhutaan ja mitä enemmän niitä tulee myös julkisuuteen, sitä enemmän tapauksia pystytään välttämään. Samainen Ranta kirjoitti myös artikkelin Seksuaalista häirintää – järkyttäviä seurauksia, joka puolestaan nosti esille seksuaalisen hyväksikäytön aiheuttamat seuraukset. Rajat Ry:n seksuaalipedagogi ja kouluttaja Juha Kilpilä toteaa artikkelissa, että seksuaalinen häirintä voi pahimmillaan aiheuttaa uhrille psyykkisiä sairauksia ja jopa itsemurhia. Kilpilä kuitenkin muistuttaa, että aina löytyy myös niitä, jotka kykenevät selviytymään seksuaalisen hyväksikäytön jättämästä traumasta. (Ranta 2014.) Tämä artikkeli omalta osaltaan toimii loistavana esimerkkinä tavasta, jolla lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön sekä sen seurauksiin liittyvää tietoa saadaan niin tekijöiden kuin uhrienkin tietoisuuteen. Samalla artikkeli pyrki luomaan uhreille toivoa paremmasta huomisesta selviytymisen suhteen.

Sekä Kaukio-Rasilaisen että Kylmälän mukaan olisi mahtavaa, jos miesuhrien keskuudesta löytyisi joku, joka uskaltaisi tulla julkisuuteen ja antaa kasvot miesten kokemalle lasten seksuaaliselle hyväksikäytölle. Sillä olisi todella suuri merkitys muille miesuhreille, sillä sitä kautta heillä olisi mahdollisuus nähdä kuinka kokemuksista voi selvitä. Erityisesti nuoret miehet, jotka ovat lapsuudessaan kokeneet hyväksikäyttöä ja saaneet kokemuksiinsa apua varhaisessa vaiheessa, voisivat näyttää esimerkkiä niille monille nuorille miehille, jotka kamppailevat aiheen kanssa. Olisi myös hyvä, jos esimerkiksi TV-ohjelmissa olisi enemmän poikien seksuaalista hyväksikäyttöä käsitteleviä aiheita tai hahmoja, sillä näin teemalle saataisiin lisää näkyvyyttä. (Kaukio-Rasilainen 2014; Kylmä 2014.) Kylmälän mukaan on ollut havaittavissa, kuinka tietämättömiä osa kansalaisista todella on poikiin kohdistuneista seksuaalisista hyväksikäyttötapauksista. Jotkut hyväksikäyttöä kokeneet äidit ovat saattaneet esimerkiksi olla hyvinkin onnellisia siitä, että heidän lapsensa on poika, sillä poikalapselle ei voi tapahtua sitä kaikkea pahaa, joka äidille itselle on tapahtunut. Näiden naisten käsityksen mukaan miehet eivät voi joutua seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi ja näin ollen heidän poikansa ovat turvassa. Jos miesten lapsuudessa kokemalle seksuaaliselle hyväksikäytölle saataisiin kasvot, voisi suuremmankin yleisön tietoisuus aiheesta lisääntyä ja tällaiset virheelliset käsitykset asiasta korjaantua. (Kylmä 2014.)

Olisi siitä varmasti hyötyä. Tavallaan vaikea samaistua pikkaisen siihen, kun mulle se ei ole ollut sellainen vaikea tai mulle ei ole ollut vaikea hakea sitä apua tai sillä tavalla, mutta kyllä voin kuvitella, että on niitä ihmisiä, joille se on vaikea asia. Kun ne näkee mallia siitä, että näinkin voi tehdä, niin kyllä uskon ja kyllä voin nähdä, että se voisi auttaa. Jotenkin näkee sen, että se ei ole mitenkään noloa. (Mies 26 v.)

Monella miesuhrilla olisi suuri tarve saada äänensä kuuluviin ja tulla nähdyksi ja huomioiduksi kokemustensa kanssa. Monet ilmaisevat omia tuntemuksiaan esimerkiksi kertomusten, runojen ja piirustuksien kautta. Ajatus laajemmasta julkisuudesta kuitenkin pelottaa, sillä miesten alitajunnassa usein jyskyttää ajatus siitä, kuinka yhteiskunta haluaa säilyttää miesten salaisuudet: älkää nähkö, älkää kuulko, se on salaisuus. (Kaukio-Rasilanen 2014; Kylmä 2014.)

Jos en olisi osannut päästää näitä ulos, niin kenties saattaisin olla vaikka haudassa. (Mies 26 v.)

9 Lopputarkastelua

Päättötyöni työstämisen yhteydessä pääsin tutustumaan hyvin monipuolisesti lasten seksuaalisen hyväksikäytön aiheuttamiin pitkäaikaisiin vaikutuksiin ja miesuhrien asemaan meidän yhteiskunnassamme. Aiheen työstäminen auttoi minua entistäkin enemmän ymmärtämään sen, kuinka pitkäaikaisesti lapsena koettu hyväksikäyttö voi vaikuttaa ihmisen elämään. Sillä ei ole merkitystä onko uhrina ollut tyttö vai poika, sillä pitkäaikaiset vaikutukset ovat pieniä painotuseroja lukuun ottamatta hyvin samanlaiset. Kyse ei ole vain hetkellisestä pahasta olost, jonka seksuaalisen koskemattomuuden loukkaaminen pienelle lapselle aiheuttaa, vaan teolla on vaikutuksensa lapsen koko loppuelämäänsä. Mitä erilaisimmat niin fyysiset kuin psyykkisetkin haasteet seuraavat vuodesta toiseen eikä niiden ratkaiseminen aina onnistu yksin.

Pääsin päättötyöni tekemisen yhteydessä seuraamaan Suomen Delfins Ry:n tarjoamaa monologiesitystä Omiensa eristämä – Tarina naisesta, joka piirtää rajansa uudelleen, joka pohjautui Kirsi Siukolan runokokoelmaan (2008). Esityksen teemana oli lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö ja sen jäljiltä aikuisuudessa ilmenevät vaikutukset. Esitys oli kaikessa yksinkertaisuudessaan hyvin vaikuttava ja silmiä avaava, sillä esityksessä tuli esille koko se tunneskaala, jonka uhri hyväksikäytön seurauksena voi käydä läpi. Monologin jälkeen tarinateatteriryhmä LoveStoori pyrki teatterin muodossa tekemään näkyväksi kaikkia niitä tunteita, joita monologi oli yleisössä herättänyt. Tarinat, joita yleisön joukosta löytyi, olivat todella koskettavia ja samalla hyvin raastavia, jopa ahdistusta herättäviä. Se kyynelien ja tuskan määrä, mitä esitykset yleisössä herätti, ei voinut muuta kuin todistaa sitä, kuinka vaikean ja elämän mittaisen prosessin edessä seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuneet ovat.

Poliisien keskuudessa monesti ajatellaan hyvin pitkälti vain käynnissä olevaa rikosprosessia ja asian selvittämistä eikä niinkään sitä, minkälaiset vaikutukset tapahtuneella on asianomistajan koko loppuelämäänsä. On tietysti ymmärrettävää, että poliisi omassa työssään haluaa keskittyä vain siihen tehtävään, joka poliisille kuuluu, eikä poliisin psykologiksi tarvitsekaan ryhtyä, mutta mielestäni olisi tärkeää, että niin poliisit kuin muutkin viranomaiset oppisivat ymmärtämään tapahtunutta hyväksikäyttöä

myös laajemmin. Poliisi ei voi suhtautua asianomistajan kokemuksiin mitään sanomattomasti, vaan poliisinkin tulee osata ottaa huomioon prosessi, jonka uhri mahdollisesti on joko käynyt läpi tai joka parhaillaan on käynnissä. Vaikka lapsuuden kokemuksista seuranneilla esimerkiksi seksuaalisuuteen tai henkilön ihmissuhteisiin liittyvillä seikoilla ei olisikaan varsinaisesti suurta merkitystä poliisin työn kannalta, ei saada unohtaa sitä tosiasiaa, että kaikki nämä vaikutukset yhdessä muodostavat kaiken sen, mitä asianomistaja saattaa itsestään ulospäin. Tapa, jolla poliisi kuulusteleo asianomistajaa, saattaa laukaista voimakkaitakin tunnekokemuksia, joita ei tule sivuuttaa, sillä niillä on suuri merkitys niin uhrille itselleen kuin rikosprosessille sen etenemisen ja luotettavuuden kannalta. Kaukio-Rasilaisen mukaan on tärkeää, että vaikka rikos olisi mahdollisesti jo vanhentunut tai rikoksen toteennäyttäminen olisi muuten mahdotonta, osoittaisi poliisi omalla toiminnallaan ja sanoillaan sen, että kyse on kuitenkin todella vakavasta rikoksesta. Poliisin tulisi tuomita teko tekijän osalta, sillä muuten uhrit saattavat ajatella, että poliisi ei uskonut heitä. Kun joku viranomainen tuomitsee tapahtumat, saa uhri siitä vahvistusta myös omille tunteilleen. (Kaukio-Rasilainen 2014.)

Ensiksikään en halua kohdata sitä pedofiilia uudestaan ja mua pelottaa sellainen tilanne tosi paljon, jossa joku ulkoinen taho jotenkin sanoo, että onko hän tehnyt minulle väärin vai ei, koska se on niin selvää, että on tehnyt mulle väärin. Mua pelottaa tosi paljon se, että jos joku auktoriteetti sanoo, että sori, mutta ei ole tapahtunut vääryyttä tai ei voida tehdä tälle asialle mitään. En ole ainakaan vielä valmis kohtaamaan sellaista asiaa ja sen lisäksi siitä tulisi pitkä oikeusprosessi ymmärrettävästi. (Mies 26 v.)

Pitkääikaisten vaikutusten lisäksi pohdin työssäni miesuhrien asemaa yhteiskunnassamme ja miesten korkeaa kynnystä hakea apua. Mielestäni oli huolestuttavaa tajuta, kuinka vääristynyt käsitys monilla niin viranomaisilla kuin kansalaisillakin on miesten mahdollisuudesta joutua seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Myytit, jotka edelleen vaikuttavat käsityksiimme miehistä, ovat vanhanaikaisia ja täysin paikkansa pitämättömiä. On uskomatonta, kuinka edelleen vallalla on käsitys siitä, kuinka miehen pitäisi olla se vahva ja voimakas yksilö, joka pystyy puolustautumaan jo lapsena ihan miltä tahansa. Myös käsitykset miesten seksuaalisuudesta ja miesten lakkaamattomasta halukkuudesta ovat pöyristyttäviä. Toivon todella, että yhteiskuntamme heräisi ymmärtämään, että jokainen yksilö on omanlaisensa eikä kenenkään asemaa tai toimia saisi arvostella sukupuolen perusteella. Jokaisella miehellä on oikeus osoittaa tunteensa, kertoa kokemuksistaan ja olla uhri. Kuten Heidi Valasti totesi haastattelussani, on jokaisen miehen kysyttävä itseltään, haluaako jatkaa myyttien mukaan elämistä vai omaa elämäänsä. Se on jokaisen itse valittavissa. Jossakin vaiheessa valinta on mahdollista tehdä; ei välttämättä tänään eikä huomenna, mutta jonakin päivänä. Jokaisella on siihen oikeus. (Valasti 2014.)

Nämä yhteiskunnassamme vallalla olevat myytit vaikuttavat myös siihen, uskaltavatko miehet hakea apua lapsuuden aikaisiin kokemuksiinsa. Monille kynnyks on noussut liian

suureksi nimenomaan sen takia, että heidän ei odoteta voivan olevan uhreja ja kykenemättömiä puolustamaan itseään. Heidi Valasti kertoi tapauksesta, jossa eräät julkisuudestakin tutut henkilöt ovat radiossa naureskelleet ajatukselle siitä, kuinka nuori poika on saanut hyvät kyydit harrastaessaan aikuisen naisen kanssa seksiä. Jos tilanne olisi ollut niin päin, että nuori tyttö olisi harrastanut aikuisen miehen kanssa seksiä, olisi tapaus automaattisesti käsitetty hyväksikäytöksi, mutta kun uhrina olikin poika, ajatellaan pojan saaneen vain hyvää opetusta tulevaisuuden varalle. (Valasti 2014.) Tällainen ajatusmaailma on täysin vääristynyt, ja toivonkin, että mahdollisimman moni lapsena seksuaalisesti hyväksikäytetty mies uskaltaisi hakea apua, kertoa kokemuksistaan ja olla rohkeasti sellainen mies, kuin hän itse haluaa ilman mitään odotuksia ja uskomuksia. Tärkeä seikka miesten avun piiriin saamisessa on asian julki tuominen ja siitä häpeilemättä puhuminen. Kun yhteiskunnassamme havahduttaisiin ja hyväksyttäisiin yleisestikin se, että myös mies on voinut joutua lapsuudessaan seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi ja vielä aikuisuudessa kärsiä sen jättämistä jäljistä, olisi miesuhrien helpompi astua esiin ja hakea apua. Vaikenemalla asiat eivät selviä.

Lähteet

Bass, Ellen & Davis, Laura 1994: Rohkeus parantua. Opas naisille, jotka haluavat selviytyä lapsuudenaikaisesta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Suom. Puikko, Maire. Helsinki, Naisten kulttuuriyhdistys Ry.

Ellonen, Noora & Joki-Erkkilä, Minna & Korkman, Julia & Lahtinen, Ilkka & Mantila, Anu & Rantaeskola, Satu & Salovartio, Leena & Tuominen, Mia & Tupola, Sarimari 2013: Rikostutkinta lapsiin kohdistuvissa väkivalta- ja seksuaalirikoksissa. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulun oppikirjat.

Heikkilä, Antti 2012: Ihminen on kuin tietokone – näin ohjelmoit sen oikein. Luettavissa: <http://www.studio55.fi/hyvinvointi/article/antti-heikkila--nain-mielipaha-aiheuttaa-sairauksia/132580>. Luettu 29.3.2014.

Kaukio-Rasilainen, Liisa 2014: Suomen Delfins Ry:n toiminnanjohtaja. Haastattelu 14.3.2014.

Korkeila, Jyrki 2011: Irti häpeäileimasta. Helsinki, Duodecim.

Kuusikallio, Visa & Kuusikallio, Katri 2012: Hyväksikäytetyt. Selviytyjät kertovat. Helsinki, Minerva.

Kylmälä, Henna 2014: Suomen Delfins Ry:n järjestösihteeri. Haastattelu 14.3.2014.

Laitinen, Merja 2004: Häväistyt ruumiit, rikota mielet. Tutkimus lapsina läheissuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämästä. Tampere, Vastapaino.

Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli 2009: Tabujen kahleet. Tampere, Vastapaino.

Mies 26 v. 2014: Lapsuudessa seksuaalista hyväksikäyttöä kokenut. Haastattelu 15.3.2014.

Mies 67 v. 2014: Lapsuudessa seksuaalista hyväksikäyttöä kokenut. Haastattelu 6.3.2014.

Ojala, Timo 2012: Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. Helsinki, Editia.

Ranta, Jarno 2014: Naiset ja miehet ahdistelevat poikiakin – ”Kovan luokan tapauksia”. Yle Urheilu. Luettavissa: http://yle.fi/urheilu/naiset_ja_miehet_ahdistelevat_poikiakin__kovan_luokan_tapauksia/721399. Luettu 3.5.2014.

Ranta, Jarno 2014: Näkökulma: Irti mun munista! Yle Urheilu. Luettavissa: http://yle.fi/urheilu/nakokulma_irti_mun_munista/7214178. Luettu 3.5.2014.

Ranta, Jarno 2014: Seksuaalista häirintää – järkyttäviä seurauksia. Yle Urheilu. Luettavissa: http://yle.fi/urheilu/seksuaalista_hairintaa__jarkyttavia_seurauksia/7214109. Luettu: 4.5.2014.

Sanderson, Christiane 2002: Seksuaalinen hyväksikäyttö ja sen hoito. 2. painos. Suom. Haikara, Tarja. Helsinki, Oy UNIPress Ab.

Suomen Delfins Ry 3-2013: Hyvänen, Suomen Delfins ry.

Suomen Delfins Ry 2013: Kuinka tunnistaa ja kohdata aikuinen, jota on lapsena seksuaalisesti pahoinpidelty? Opas no 2.

Suomen Delfins Ry 2013: Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta. Opas no 3.

Suomen Delfins Ry 2013: Lapsuudessa koetun seksuaalisen väkivallan vaikutuksia vanhemmuuteen. Opas no 4.

Suomen Delfins Ry 2013: Lapsuudenaikaisen seksuaalisen hyväksikäytön vaikutuksia aikuisen seksuaalisuuteen. Opas no 7.

Valasti, Heidi 2014: Trauma- ja psykoterapeutti. Haastattelu 24.4.2014.